

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA "LUCIAN BLAGĂ" DIN SIBIU
ȘCOALA DOCTORALĂ
DREPT**

**TEZA DE DOCTORAT
ARBITRAJUL CA MIJLOC DE REZOLVARE A
CONFLICTELOR**

REZUMAT

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT
Prof.Univ.DR. IOAN LEȘ**

**DOCTORAND
SIDART A. RODRIGUEZ J.**

**SIBIU
2016**

INDEXUL REZUMATULUI

INDEX GENERAL.....	3
INTRODUCERE.....	10
CAPITOLUL I: CONSIDERAȚII GENERALE.....	12
CAPITOLUL II: CREAREA ARBITRAJULUI.....	17
CAPITOLUL III: PROCESUL ARBITRAJULUI.....	23
CAPITOLUL IV: ARBITRAJUL – DE LA TEORIE LA PRACTICĂ.....	27
CAPITOLUL V: ANALIZĂ COMPARATIVĂ ÎNTRE ARBITRAJUL ÎN ROMÂNIA ȘI ÎN VENEZUELA.....	32
CONCLUZII	35
RECOMANDĂRI.....	48
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	52

INDEX GENERAL

LISTA PRESCURTĂRILOR.....	11
---------------------------	----

INTRODUCERE.....	13
------------------	----

CAPITOLUL I: CONSIDERAȚII GENERALE

1.1. ANTEDECENTE ISTORICE.....	17
1.2. DIFERENȚE FAȚĂ DE ALTE PROCEDURI JURIDICE.....	21
1.2.1. <i>Tranzacția</i>	22
1.2.2. <i>Concilierea</i>	25
1.2.2.1. Caracteristicile concilierii.....	25
1.2.2.1.1. Caracterul voluntar.....	25
1.2.2.1.2. Comunicare.....	25
1.2.2.1.3. Flexibilitate.....	26
1.2.2.1.4. Intervenția unei terțe persoane.....	26
1.2.2.1.5. Rezultatul concilierii. Acord satisfactoriu.....	26
1.2.2.1.6. Părțile în litigiu și decizia asupra controverselor	27
1.2.2.2. Natura juridică a concilierii.....	27
1.2.2.3. Bazele legale ale concilierii.....	27
1.2.2.4. Concilierea în Codul de Procedură Civilă venezuelean.....	28
1.2.3. <i>Medierea</i>	28
1.2.4. <i>Diferența între conciliere și mediere</i>	30
1.2.4.1. Caracteristici comune.....	30
1.2.4.2. Asemănări și deosebiri între conciliere și mediere.....	31
1.2.4.2.1. Asemănări.....	31
1.2.4.2.2. Deosebiri.....	32

1.3. NATURA ȘI OBIECTUL ARBITRAJULUI.....	33
1.3.1. <i>Teoria contractuală sau privată</i>	35
1.3.2. <i>Teoria jurisdicțională sau publică</i>	37
1.3.3. <i>Teoria eclectică sau mixtă</i>	41
1.3.4. <i>Teoria autonomă</i>	43
1.3.5. <i>Considerațiile autorului</i>	45

CAPITOLUL II: CREAREA ARBITRAJULUI

2.1. DESPRE CONCEPTUL DE ARBITRAJ.....	51
2.2. DEOSEBIRI ÎNTRE ARBITRAJUL NAȚIONAL ȘI CEL INTERNAȚIONAL..	52
2.2.1. Structuri legislative particulare.....	53
2.2.1.1. Monism.....	53
2.2.1.2. Dualism.....	54
2.2.1.3. Considerații particulare asupra dihotomiei.....	55
2.3. COMPROMISUL ARBITRAL.....	57
2.3.1. <i>Formalizarea compromisului. Contumacia</i>	61
2.3.2. <i>Convenirea asupra obligației</i>	63
2.3.3. <i>Negarea existenței prealabile a acordului</i>	64
2.3.4. <i>Stabilirea incidentului prealabil. Cheltuieli de judecată</i>	66
2.3.5. <i>Semnificația clauzei compromisorii</i>	66
2.3.6. <i>Efectele neprezentării</i>	67
2.3.7. <i>Îndatoririle arbitrilor</i>	67
2.4. CLASIFICAREA ARBITRAJELOR.....	70
2.4.1. <i>După procedură</i>	70
2.4.1. 1. De Drept.....	71
2.4.1.2. De echitate.....	76
2.4.2. <i>După modul de administrare</i>	78
2.4.2.1. Arbitraj Ad-Hoc.....	78

2.4.2.2. Arbitraj Instituționalizat.....	79
2.4.2.2.1. Caracteristicile Arbitrajului Instituționalizat.....	80
2.4.2.2.2. Reglementarea Arbitrajului Instituționalizat.....	81
2.4.2.2.3. Avantajele Arbitrajului Instituționalizat.....	81
2.4.3. <i>După origine</i>	82
2.4.3.1. Voluntar.....	82
2.4.3.2. Forțat.....	83
2.4.4. <i>După natura Circumscripției Teritoriale</i>	83
2.4.4.1. Național.....	83
2.4.4.2. Internațional.....	83
2.4.5. <i>După natura Dreptului</i>	84
2.4.5.1. Drept Public.....	84
2.4.5.2. Drept Privat.....	84
2.5. PRINCIPIILE ARBITRAJULUI.....	84
2.5.1. <i>Principiul Libertății</i>	85
2.5.2. <i>Principiul Flexibilității</i>	86
2.5.3. <i>Principiul Confidențialității</i>	86
2.5.4. <i>Principiul Adecvării</i>	87
2.5.5. <i>Principiul Celerității</i>	87
2.5.6. <i>Principiul Egalității</i>	88
2.5.7. <i>Principiul Audienței</i>	89
2.5.8. <i>Principiul Contradicției</i>	89
2.5.9. <i>Considerațiile Autorului</i>	89

CAPITOLUL III: PROCESUL DE ARBITRAJ

3.1. ÎNȚELEGEREA.....	94
3.1.1. <i>Înțelegerea prin Judecată</i>	96
3.1.2. <i>Înțelegerea Contractuală</i>	97
3.1.3. <i>Litigii ce nu pot fi supuse arbitrajului</i>	98
3.1.4. <i>Capacitatea de supunere la arbitraj</i>	99
3.1.5. <i>Formalitatea de stabilire a înțelegerii</i>	99
3.1.5.1.- <i>Elementele pe care trebuie să le conțină compromisul</i>	100
3.1.6.- <i>Negarea existenței prealabile a compromisului</i>	100
3.2. ARBITRII.....	101
3.2.1. <i>Tipurile de arbitri</i>	103
3.2.2. <i>Numărul arbitrilor</i>	104
3.2.3. <i>Autoritatea jurisdicțională a arbitrului și puterea deciziei sale</i>	104
3.3. HOTĂRÂREA: DECIZIA ARBITRALĂ.....	106
3.3.1. <i>Nulitatea hotărârii</i>	106
3.3.2. <i>Acțiunea în nulitate</i>	107
3.3.3. <i>Executarea hotărârii</i>	107
3.3.4. <i>Refuzul executării hotărârii arbitrale</i>	108
3.3.5. <i>Căi de atac în apelul la sentința arbitrală</i>	111
3.3.6. <i>Acțiunea în anulare a deciziei arbitrale</i>	116
3.3.6.1. <i>Acțiunea în anulare a deciziei și acțiunea de invalidare</i>	119
3.3.6.2. <i>Motivele care justifică acțiunea în anulare</i>	123
3.3.6.3. <i>Motivația cuprinsă la punctul unu al Articolului 626 din Codul de Procedură</i>	

Civilă.....	123
3.3.6.4. Motivația cuprinsă la punctul doi al Articolului 626 din Codul de Procedură Civilă.....	132
3.3.6.5. Motivația cuprinsă la punctul trei al Articolului 626 din Codul de Procedură Civilă. Lipsa de formalități substanțiale în procedură.....	133
3.3.7. <i>Executarea hotărârii arbitrale naționale</i>	135
3.3.8. <i>Executarea hotărârii arbitrale comerciale</i>	136
3.3.9. <i>Executarea hotărârii arbitrale străine</i>	137
3.3.9.1. Acordul asupra executării acțiunilor străine.....	138
3.3.9.2. Convenția interamericană asupra eficienței extra-teritoriale a sentințelor și deciziilor arbitrale străine.....	138
3.3.9.3. Convenția interamericană asupra arbitrajului comercial internațional.....	139
3.3.9.4. Executarea hotărârii arbitrale care depinde de acțiunea în anulare.....	139
3.4. ARBITRAJ ȘI REPUNERE.....	140
3.5. CONSIDERAȚIILE AUTORULUI.....	143

CAPITOLUL IV: ARBITRAJUL, DE LA TEORIE LA PRACTICĂ

4.1. ARBITRAJUL ÎN DREPTUL PROCESUAL CIVIL INTERNAȚIONAL.....	146
4.1.1. <i>Legea Dreptului Internațional privat. Aspecte generale</i>	148
4.1.1.1. Antecedente.....	151
4.1.1.2. Obiectivele legii.....	153
4.1.1.3. Structura legii.....	154
4.1.1.4. Caracteristicile legii.....	154

4.1.2. Tarifele Dreptului Procesual Civil Internațional.....	155
4.1.3. Dreptul Procesual Internațional. Proces cu elemente de regim al străinilor. Dreptul aplicabil.....	157
4.1.3.1. Principii structurale.....	157
4.1.4. Tratatamentul străinului în cadrul procesului.....	157
4.1.4.1. Cautio Iudicatum Solvi sau Cauțiunea în cadrul procesului.....	159
4.1.4.2. Embargoul preventiv.....	160
4.1.4.3. Garanția închisoriiigure.....	160
4.1.4.4. Cautio Iudicio Sisti.....	161
4.1.4.5. Onus probandi sau Greutatea probei.....	161
4.1.4.6. Beneficiul judecării gratuite sau beneficiul sărăciei.....	161
4.1.4.7. Dreptul aplicabil formei procesului. Regula Lex Fori Regit Processum.....	162
4.2. ARBITRAJUL ÎN DREPTUL INTERNAȚIONAL PUBLIC.....	163
4.2.1. Conflictul internațional.....	163
4.2.2. Tipuri de conflicte internaționale.....	165
4.2.3. Mijloace de soluționare a conflictelor internaționale.....	166
4.2.3.1. Mijloace diplomatice sau politice.....	167
4.2.3.2. Mijloace juridice.....	171
4.3. REGLEMENTAREA NORMATIVĂ ȘI ORGANISMELE PARTICIPANTE.....	174
4.3.1. Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Mercantil Internațional (CNUDMI).....	175
4.3.2. Legea Model a Arbitrajului Comercial Internațional, 1985, cu amendamentele Adoptate în 2006 (UNCITRAL).....	176

4.4. INSTITUȚIILE ARBITRALE ȘI TRIBUNALELE DE ARBITRAJ.....	177
4.4.1. INSTITUȚIILE ARBITRALE REGIONALE ȘI SPECIALIZATE.....	182
4.5. ARBITRAJUL ÎN AMERICA LATINĂ.....	196
4.6. CONSTITUȚIA REPUBLICII BOLIVARIENE VENEZUELA.....	204
4.7. CONSIDERAȚIILE AUTORULUI.....	205

CAPITOLUL V: ANALIZĂ COMPARATĂ ÎNTRE ARBITRAJUL ÎN ROMANIA ȘI ÎN VENEZUELA

5.1. NOUL COD ROMÂNESC DE PROCEDURĂ CIVILĂ. CARTEA A PATRA: DESPRE ARBITRAJ. TITLUL UNU: DISPOZIȚII GENERALE.....	207
5.2. CODUL VENEZUELEAN DE PROCEDURĂ CIVILĂ. CARTEA A PATRA: DESPRE PROCEDURILE SPECIALE. PRIMA PARTE: DESPRE PROCEDURILE CONTENCIOASE SPECIALE. TITLUL UNU: DESPRE ARBITRAJ. ART.(608).....	209
5.3. NOUL COD ROMÂNESC DE PROCEDURĂ CIVILĂ. CARTEA A PATRA: DESPRE ARBITRAJ. TITLUL II: CONVENȚIA ARBITRALĂ.....	211
5.4. CODUL VENEZUELEAN DE PROCEDURĂ CIVILĂ. CARTEA A PATRA: DESPRE PROCEDURILE SPECIALE. PRIMA PARTE: DESPRE PROCEDURILE CONTENCIOASE SPECIALE. TITLUL UNU: DESPRE ARBITRAJ. ART.(609-610).....	215
5.5. NOUL COD ROMÂNESC DE PROCEDURĂ CIVILĂ. CARTEA A PATRA: DESPRE ARBITRAJ. TITLUL III: TRIBUNALUL ARBITRAL.....	216
5.6. CONSIDERAȚIILE AUTORULUI.....	218
CONCLUZII.....	220
RECOMANDĂRI.....	233
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE.....	239

INTRODUCERE

Se poate porni de la ideea că litigiul este o realitate inevitabilă oricărei organizații de grup; din cele mai vechi timpuri oamenii au căutat rezolvarea litigiilor în diferite feluri, în scopul de a putea menține între ei o conviețuire armonioasă și pașnică. În acest sens, Dreptul, ordinea juridică, reprezintă una din modalitățile de garantare a condițiilor de viață într-o societate, prin faptul că încearcă să păstreze ordinea stabilind reguli de conviețuire structurate pe bază de drepturi, obligații și limite în exercitarea acestor drepturi.

Din perspectivă istorică, un prim pas l-a constituit eliminarea violenței și a forței ca metode de împăciuire și instaurarea unor forme de administrare în justiție, printr-o terță persoană imparțială, care să rezolve conflictele de interese.

Administrarea în justiție - în sensul larg al expresiei – apare astfel ca una dintre metodele de care s-au folosit inițial societățile pentru a domina conflictele și a permite conviețuirea membrilor lor, prin intermediul acestei terțe persoane menite să le rezolve în mod pașnic.

În sensul celor de mai sus, Teza de față este structurată în cinci capitole care cuprind următorul conținut: capitolul I, intitulat *Considerații generale*, prezintă antecedentele istorice ale arbitrajului și deosebirile acestuia față de alte figuri juridice, ca de exemplu tranzacția, concilierea și medierea. Acest prim capitol menționează, de asemenea, natura și obiectul arbitrajului.

Urmează capitolul II, referitor la apariția metodei arbitrajului, cu explicarea conceptului de arbitraj, clasificarea acestuia în funcție de diferitele criterii și principii care stau la baza procesului arbitral.

În capitolul III sunt expuse elementele pe care le include procedura arbitrală, și anume: compromisul, arbitrii, până la hotărârea definitivă ca rezultat al procedurii arbitrale și, în final, executarea acesteia și convențiile.

Se vorbește apoi, în capitolul IV, despre arbitraj de la teorie la practică, luând în considerație aplicarea acestuia în dreptul de procedură civilă internațional, precum și în dreptul internațional public, cu referiri la evoluția arbitrajului în America Latină și în Venezuela.

Capitolul V conține o comparație între Codurile de Procedură Civilă ale României și Venezuelei, specificându-se articolele referitoare la tema arbitrajului în fiecare din aceste Coduri, precum și fundamentul juridic conținut de Legea venezueleană a Arbitrajului Comercial.

Lucrarea se încheie printr-un ansamblu de concluzii extrase din capitolele de mai sus și lista referințelor bibliografice.

REZUMATUL CAPITOLULUI I

1.1. ANTECEDENTE ISTORICE

Instituția arbitrală este foarte veche.¹ Este semnalată în primele perioade istorice ale umanității.² Ca metodă alternativă de rezolvare a conflictelor, arbitrajul se utilizează în soluționarea acestora încă din perioada societăților primitive, înainte chiar de existența Statului, cu alte cuvinte procesul arbitral datează dinaintea apariției procesului juridicțional.

Grecii și romanii l-au inclus în sistemele lor legale. Cu timpul, unele concepții doctrinale au ajuns să privească arbitrajul cu prea puțină simpatie, considerând că autoritatea de rezolvare a conflictelor era o atribuție exclusivă a Statului; motiv pentru care acesta din urmă a considerat necesar să-și creeze propriul sistem de justiție, respingând jurisdicția arbitrală și impunând jurisdicția obișnuită, fapt ce a creat un monopol în administrarea justiției. Platon, în a sa *Republica*, a fost printre primii care au afirmat că cel mai mare bun al unui Stat îl constituie nu războiul, nici revolta, ci pacea și buna înțelegere între cetățenii săi.

Originile judecății arbitrale se află în prim plan în Dreptul roman, care menționează Legea celor Douăsprezece Table ce conțin dispoziții referitoare la arbitri.³

Villalba și Moscoso (2008) consideră că arbitrajul este mijlocul de soluționare cel mai vechi din istoria omenirii. Villalba Cuellar, Juan Carlos; Moscoso Valderrama, Rodrigo Andres (2008): *Originile și panorama actuală a Arbitrajului. Prolegomene. Drepturi și Valori*, vol.XI, nr.22, iulie-decembrie, pag.141-170, Universidad Militar Nueva Granada, Bogota, Colombia.

² Azocar (1998) explică faptul că după o evoluție urmează renunțarea la dreptul de a rezolva disputele prin intermediul armelor și că decizia în privința acestora este atribuită unor terți, aleși dintre cele mai importante persoane ale comunității. Ofensatul și ofensatorul compar în fața individului desemnat de comun acord să stabilească daunele per care cel de al doilea va trebui să le plătească primului; sau, în alte cazuri, acest terț oferă celor aflați în litigiu medierea sa, cerându-le să se supună unei înțelegeri pașnice. Azocar Patricio Aylwin, citat de Monroy Cabra, Marco Gerardo (1998), *Arbitrajul comercial și internațional*, Ediția a II-a, Legis Editores, Bogota D.C.

Haderspock afirmă (2010) că la Roma a fost recunoscută pentru prima dată instituția arbitrală în Legea celor XII Table, ale cărei postulate dispuneau ca părțile în dispută să-și prezinte discrepanțele în fața unor

Tabla IX-III, de exemplu, impunea pedeapsa cu moartea arbitrilor care ar fi primit bani pentru a pronunța sentința.⁴ În vederea dezvoltării arbitrajului la Roma, procedura civilă romană stabilește trei faze:

1. Faza *Legis actiones*
2. Faza procesului formal
3. Faza procesului *extra ordinem*⁵

Prima fază se desfășura în fața unui magistrat, cea de a doua în fața unui arbitru sau a mai multora, care alcătuiau un complet de jurați ce nu reprezenta un organ al Statului. În prima fază se expunea cazul, în cea de a doua se primeau probele legate de faptele puse în discuție, iar în a treia compăreau în fața unui judecător privat care emitea propria opinie.⁶

terți. În epoca lui Iustinian hotărârea arbitrală a dobândit pentru întâia oară caracter de cauză judecată. Haderspock Gutierrez, Brian (2010). *El Arbitraje: Aspectos generales*. Universidad Privada de Santa Cruz de la Sierra (UPSA). Document *on line*.

⁴ Agudo semnalează (2006) că în Legea celor XII Table este reglementat procedeul prin care un magistrat impune pactul între părți printr-o sancțiune pecuniară fixă care substituie răzbunarea privată și obligă părțile să se supună arbitrajului, prin care se ia decizia asupra reclamațiilor formulate. Agudo Ruiz, Alfonso (2006) *Critica bibliografica a Antonio Fernandez de Bujan, Jurisdicción y arbitraje en el Derecho Romano*. Madrid *Iustel*, în Revista Electronica de Derecho de la Universidad de La Rioja (REDUR), 4 decembrie, 215-227 (Departamento de Derecho de la Universidad de La Rioja, Spania, 2006), <http://www.unirioja.es/dptos/dd/redur/numero4.htm>. Data consultării: februarie 2016.

⁵ Molina indică (1999) faptul că în primele două faze, care se pot numi *ordo iudiciorum*, există o caracteristică specială ce constă în despărțirea litigiului în două instanțe; prima avea loc în fața magistratului - *in iure* -, care era un organ al Statului; iar cea de a doua - *apud iudicem* - în fața unui arbitru - *iudex arbiter* - sau a mai multora, alcătuind un ansamblu de jurați ce nu reprezentau un organ al Statului. Autorul consideră că arbitrajul a atins maxima sa dezvoltare în faza *legis actiones* a procedurii civile romane. Molina Gonzales, Hector (1999). *Breve reseña historica del arbitraje* (Scurtă istorie a arbitrajului). Facultad de Derecho de la UNAM.

⁶ Feldstein (1998) afirmă că anterior fusese creat la Roma un sistem oficial de soluționare a controverselor, inspirat din procedura arbitrală, dar cu toate acestea arbitrajul nu a fost eliminat. Dreptul Roman prevedea procesul public și procesul privat, acesta din urmă având ca trăsătură specifică definirea litigiului sau controversii prin intermediul unui act inițial al părții - fiind involucreat un interes particular - iar examinarea controversii nu se încredința unui organ jurisdicțional ci unui organ privat, ales sau acceptat de către părți. De asemenea se angajau să respecte decizia în baza unui contract arbitral, *litis contestatio*. Feldstein Sara L, Hebe M. Leonardo (1998), *El arbitraje*, Abeledo Perrot, Buenos Aires, p.37-38.

Astfel că originile medierii merg până la începuturile civilizației și sunt anterioare justiției publice și apariției judecătorilor. Mediarea apare ca un produs al evoluției justiției făcute cu mână proprie (exemple ale acestui fapt sunt legea celui mai tare, răzbunarea privată și legea talionului). În Evul Mediu, adată cu căderea Imperiului Roman, împăratul este înlocuit de seniorul feudal care oferă protecție servilor săi în schimbul unui tribut.⁷

Ani mai târziu, în Franța medievală arbitrajul domestic a fost înlocuit de judecătoria senioriali, numiți de către seniorii feudali.⁸ În timpul secolului al XVI-lea apar asociațiile comerciale care înființează arbitrajul pentru asociații lor, până când, după câțiva ani, o lege va stabili interzicerea arbitrajului și crearea de "tribunale de comerț", fapt ce va reprezenta o involuție a acestei proceduri.⁹ Odată cu Revoluția Franceză de la 1789, arbitrajul re apare¹⁰; el va fi prins în constituție, care va stabili dreptul cetățenilor de a se supune arbitrajului ori de câte ori părțile hotărăsc acest lucru în mod voluntar.¹¹

⁷ Villalba și Moscoso (2008) semnaleză că în Evul Mediu arbitrajul a constituit forma cea mai utilizată de rezolvare a conflictelor. Aceasta datorită avântului luat de comerț și existenței breslelor, la care recurgeau negustorii pentru a-și soluționa conflictele. Seniorii feudali își rezolvau între ei litigiile sau făceau apel la suveran în calitate de arbitru. În Evul Mediu justiția consulară prinde formă definitivă ca o jurisdicție distinctă de cea obișnuită, datorită dezvoltării pe care o cunosc Corporațiile de Negustori în Italia, Franța și Spania, în secolele XII și XIII. În Spania, *Breviarul lui Alarico*, prima carte hispanică cu caracter juridic, și următoarea, *Liber Iudiciorum*, se dovedesc a avea o mare influență din partea Dreptului Roman, prin aceea că în ele arbitrajul este considerat ca fiind o instituție cu caracter juridic privat, arbitrii fiind echivalați cu judecătoria în materie de responsabilitate, dotați cu forță executivă iar sentința arbitrală având efect de cauză judecată. (Lucrarea citată)

⁸ Feldstein afirmă (1998) că burghezia a găsit în arbitraj instrumentul ideal pentru rezolvarea sigură și rapidă a conflictelor comerciale dintre bresle și corporații. (Opera citată)

⁹ Villalba și Moscoso consideră (2008) că Legea celor Șapte Partide, emisă în 1265, a consolidat funcția judiciară a arbitrajului, menținându-se eficacitatea hotărârii și făcându-se diferența între arbitrii mediatori și arbitrii care judecă după propriul arbitru, primii fiind cei care decideau în Drept, iar ceilalți conform propriilor păreri. (Opera citată)

¹⁰ Arbitrajul se potrivea foarte bine ideilor revoluției, fiind în acord cu principiile republicane și liberale. În legătură cu aceasta, Robert afirmă "Revoluției îi plăcea acest mod de a face justiție dincolo de puterile constituite, ca reacție la abuzurile anumitor acte de judecată regești. În felul acesta, s-a cunoscut în acea perioadă o creștere a numărului de dispoziții legale favorabile arbitrajului, făcându-l să devină obligatoriu în nenumărate spețe.

¹¹ Arbitrajul este mijlocul cel mai rezonabil de încheiere a litigiilor dintr cetățeni; legiuitorii nu vor putea trece cu vederea dispozițiile care tind să micșoreze avantajele și eficacitatea compromisului.

Dezvoltarea arbitrajului internațional modern s-a făcut simțită la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul sec. XX, în baza legislațiilor naționale. Forma în care jurisdicțiile naționale stabileau regulile arbitrajului reflecta diferitele concepții și atitudini legislative și juridice referitoare la mecanismul acestuia.¹²

1.2. DEOSEBIRI FAȚĂ DE ALTE PROCEDURI JURIDICE

Este important să facem diferența între arbitraj și alte proceduri cu care poate avea anumite asemănări mai mult sau mai puțin pregnante, dar de care se diferențiază, în cele din urmă, prin natura sau prin scopul urmărit.¹³ Se analizează, astfel, tranzacția, concilierea și medierea.

1.3. NATURA ȘI OBIECTUL ARBITRAJULUI

Natura arbitrajului este discutabilă, dat fiind că nu se poate situa în mod specific în cadrul diviziunii tradiționale a dreptului pozitiv, fie el public ori privat, motiv pentru care există mai multe teorii în privința naturii acestuia.¹⁴

Cât despre determinarea naturii juridice a arbitrajului, se remarcă un evantai larg în cadrul discuției doctrinare, menite fundamental să stabilească dacă actul arbitral constituie sau nu un act jurisdicțional¹⁵. Se menționează în continuare diferite teorii de care se ține seamă în cadrul investigației: a) teoria contractualistă; b) teoria jurisdicțională; c) teoria eclectică; d) teoria autonomă.

1.3.5. CONSIDERAȚIILE AUTORULUI

¹²Începând cu a doua jumătate a sec.XIX, arbitrajul a cunoscut o adevărată luptă cu armele jurisprudenței împotriva clauzei compromisorii, care a fost definitiv declarată nulă prin celebra decizie Prunier din 10 iulie 1843. Din acel moment, fiind privat de clauza compromisorie, arbitrajul va cunoaște un regres enorm, până în anul 1923, când Franța aderă la "Protocolul de la Geneva" referitor la clauzele arbitrajului, datat 24 septembrie 1923, și i se recunoaște validitatea cel puțin în materie comercială, modificându-se articolul 631 din Codul Comerțului. Printr-o lege din anul 1925 a fost recunoscută valabilitatea clauzei compromisorii în materie comercială, dar s-a menținut nulitatea clauzei în litigiile care nu erau de competența tribunalelor de comerț, în special cele de natură civilă.

¹³ A se vedea în legătură cu aceasta Gabaldon (1987). *Arbitrajul în Codul de Procedură Civilă*. Paredes Editores. Caracas, Venezuela.

¹⁴ După părerea lui Haderspock (2010), discuția conceptuală privind natura juridică a arbitrajului în doctrină este marcată de mai multe curente. (Opera citată)

¹⁵ Bonnemaison (1999), revistă *on line* a Facultății de Drept. Numărul 57. Universidad Central de Venezuela

Toate aceste teorii fundamentează natura juridică a arbitrajului ca mijloc de conciliere, în scopul creării unei societăți mai drepte și echitabile; relațiile umane sunt, așadar, privite, în funcție de modul în care, în pofida discrepanțelor logice între persoane, se manifestă efortul creării unei atmosfere de înțelegere și interes sincer asupra bunului comun.

Se poate observa, astfel, că acestea fac parte dintr-un proces administrativ, situându-se, de aceea, în sfera acestei funcții, îndeosebi în cazul organizațiilor.

CAPITOLUL II

CREAREA ARBITRAJULUI

Actualmente, arbitrajul a devenit una dintre căile cele mai adecvate pentru rezolvarea discrepanțelor ce transcend frontierele, într-o lume globalizată și conflictivă precum cea a societății noastre de azi.

Cu toate că arbitrajul constituie o metodă alternativă de rezolvare a controverselor, această modalitate prezintă avantaje însemnate, care îi determină pe oamenii de afaceri să adopte această opțiune, și nu pe cea a tribunalelor de Stat, de exemplu, caracterul special al acestei instituții fiind de mare importanță, căci permite părților să-și aleagă arbitrii, să-i selecționeze întotdeauna pe cei mai buni profesioniști în abordarea conflictului și obținerea unei decizii juste. Are, de asemenea, caracteristica celerității, evitându-se amânările inutile întâlnite în tribunalele noastre. Este o metodă de mare flexibilitate, prin faptul că elimină formalismul "excesiv" al codurilor de procedură civilă, acordând atenție elementelor care contează cu adevărat.

În același timp, se remarcă faptul că arbitrii selecționați dispun de timp mai mult și sunt mai puțin aglomerați, luând contact cu temele chiar în momentul în care le sunt prezentate, spre deosebire de judecătorii organelor jurisdicționale de Stat, ceea ce le permite să-și concentreze atenția asupra subiectului și să emită cu promptitudine o decizie, aspect de maximă importanță pentru lumea afacerilor.¹⁶

Arbitrajul are, așadar, caracterul unui drept fundamental, fiind considerat ca parte a acestui drept de acces la sistemul de justiție care urmărește să ne tuteleze interesele în mod efectiv, după cum se specifică în articolul 26¹⁷ al Constituției Republicii

¹⁶ Arbitrajul este definit în constituția venezueleană ca fiind parte a sistemului de administrare juridică, ceea ce reprezintă un fapt de importanță istorică, dat fiind că este pentru prima dată când această instituție e privită ca făcând parte din sistemul nostru de justiție.

¹⁷ Articolul 26. Orice persoană are drept de acces la organele de administrație ale justiției pentru a-și apăra drepturile și interesele, inclusiv cele colective sau difuze; la tutela efectivă a acestora și la obținerea cu promptitudine a unei decizii corespunzătoare. Statul garantează o justiție gratuită, accesibilă, imparțială, adecvată, transparentă, autonomă, independentă, responsabilă, echitabilă și promptă, fără amânări inutile, fără formalisme sau reluări inutile.

Bolivariene Venezuela, titlul III, referitor la "drepturile omului, garanții și îndatoriri"; de asemenea, este de menționat articolul 253, paragraful trei.¹⁸

În legătură cu cele de mai sus se poate menționa, de asemenea, că arbitrajul este garantat de Constituția venezueleană, în acord cu articolele 19 și 26, urmărindu-se protejarea efectivă a drepturilor celor care recurg la el și că face parte integrantă din sistemul nostru juridic, motiv pentru care orice acțiune a puterii publice menită să minimizeze sau să anuleze arbitrajul este complet nulă, ea mergând în contra principiului de progres, evidențiat în articolul 19.¹⁹

Se poate aprecia că arbitrajul a cunoscut direcții importante de dezvoltare în diferite țări în ceea ce privește rezolvarea conflictelor între persoane particulare. În Venezuela, pentru arbitraj au existat reguli puțin eficiente chiar de la primul Cod de Procedură Civilă din 1936, la fel și în cele următoare, până la cel din 1916, dat fiind faptul că presupunea omologarea hotărârii arbitrale, act generator de nesiguranță juridică pentru persoanele care își prezentau disputele pentru arbitraj.

Deabia prin reforma din anul 1986 a C.P.C. datând din 1916 s-a ajuns la un adevărat progres în această materie, prin introducerea cu caracter obligatoriu a caluzei compromisorii și a trăsăturii angajante a hotărârii arbitrale, fără necesitatea omologării acesteia.

Cu toate că această reformă pe care a cunoscut-o Codul de Procedură Civilă, cel puțin în ceea ce privește arbitrajul, a însemnat un substanțiu pas înainte, putem afirma că deabia prin promulgarea Legii Arbitrajului Comercial din 1998 legislația venezueleană internă și-a dovedit progresele în ceea ce privește această instituție. Legea noastră referitoare la Arbitrajul Comercial (L.A.C.) este puternic inspirată de legea model a CNUDMI (Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Mercantil Internațional) din anul 1985.

¹⁸ Sistemul de justiție este constituit din tribunalul suprem de justiție, celelalte tribunale stabilite de lege, ministerul public, apărătorul public, organele de administrație penală, personalul auxiliar și funcționarii din justiție, sistemul de penitenciare, mijloacele alternative de justiție (...). Articolul 258 semnaleză totodată în paragraful al doilea că "legea promovează arbitrajul, concilierea, medierea și oricare alte metode alternative de soluționare a conflictelor".

¹⁹ Articolul 19. Statul va garanta oricărei persoane, conform principiului progresivității și fără nicio discriminare, beneficiul și exercițiul inalienabil, indivizibil și interdependent al drepturilor omului. Respectarea și garantarea lor sunt obligatorii pentru organele Puterii Publice, conform acestei Constituții, cu tratatele referitoare la drepturile omului semnate și ratificate de Republică și cu legile care le prezintă în detaliu.

În România, nu există dispoziții speciale de rang constituțional în materie de arbitraj. Totuși, noul Cod de Procedură Civilă acordă o importanță deosebită arbitrajului. Arbitrajului i se consacră o întreagă Carte (Cartea a IV-a), respectiv articolele 541 – 621.

2.1. DESPRE CONCEPTUL DE ARBITRAJ

În legătură cu conceptul de arbitraj, din punct de vedere etimologic termenul provine din "adaptarea modernă (sec. XVII) a cuvântului franțuzesc *arbitrage*, provenit din verbul *arbitrer*, care, asemenea celui spaniol *arbitrar*, derivă din latinescul *arbitro*, -are, sau *arbitrar*, -ari, însemnând a arbitra"²⁰

Așadar, arbitrajul este o instituție prin intermediul căreia Dreptul le dă posibilitatea celor aflați într-o controversă să desemneze judecători care să o rezolve, prin stabilirea de mecanisme cu care aceștia vor trebui să acționeze, părțile fiind obligate prin forța Legii să respecte hotărârea dictată.²¹

Este o metodă de rezolvare a conflictelor alternativă la cea judecătorească, în care intervine o terță persoană – arbitrul – ce va oferi o soluție obligatorie pentru părți, executabilă asemenea unei decizii cu caracter judiciar; hotărâre susceptibilă, totodată, a fi contestată sau declarată nulă.

2.4. CLASIFICAREA ARBITRAJULUI

După procedură: de drept și de echitate. După administrare: ad-hoc și instituționalizat. După origine: voluntar și obligat. După felul circumscripției teritoriale: național și internațional. După tipul de Drept: public sau privat.

2.5. PRINCIPIILE ARBITRAJULUI

Instituția arbitrajului conține opt principii prin care se evidențiază ca metodă alternativă de soluționare a litigiilor în lumea conflictuală, ajungând să fie preferată proceselor juridice obișnuite. Aceste principii diferențiază arbitrajul de celelalte sisteme obișnuite ale statului.

²⁰ A se vedea Couture, Eduardo (1976). *Vocabulario Juridico*. Ediciones Depalma. Buenos Aires, Argentina.

²¹ Gabaldon, Frank (1987). *El Arbitraje. En elCodigo de Procedimiento Civil*. Paredes Editores, Caracas, Venezuela.

2.5.1. PRINCIPIUL LIBERTĂȚII

Pilonul fundamental al instituției arbitrale este principiul voinței părților.²²Părțile au libertatea, de comun acord, prin intermediul pactului arbitral stabilit între ele, să-și supună arbitrajului litigiile prezente sau viitoare.

2.5.2. PRINCIPIUL FLEXIBILITĂȚII

Atât procesul cât și procedura arbitrală se caracterizează prin aceea că nu se desfășoară după un ritual fix, în sensul că se pot adapta necesităților părților.

2.5.3. PRINCIPIUL CONFIDENȚIALITĂȚII

Prin intermediul arbitrajului se rezolvă litigiile cu caracter privat, iar relația între părți și arbitri are, de asemenea, caracter privat. În consecință, procesul arbitral și decizia finală a arbitrilor este menținută în rezervă între părți și tribunalul arbitral.

2.5.4. PRINCIPIUL IDONEITĂȚII (ADECVĂRII)

Acest principiu se aplică în momentul alegerii numărului de arbitri, ce va trebui în mod obligatoriu să fie impar, părțile putând lua în considerație cunoștințele arbitrilor în materia ce face obiectul arbitrajului, în scopul obținerii unei judecăți pertinente din partea lor. Cu alte cuvinte, părțile se vor orienta, în desemnarea arbitrilor sau tribunalului arbitral însărcinat să deruleze procesul arbitral, asupra cunoștințelor acestora în domeniul aflat în litigiu, pentru a avea, astfel, încredere că persoanele alese ca arbitri sunt cele mai calificate în rezolvarea acestuia.

2.5.5. PRINCIPIUL CELERITĂȚII

Constă în continuitatea neîntreruptă a procedurilor de soluționare a controverselor, fără piedici ori alte amânări pe care le întâlnim, de obicei, în procesele obișnuite.

2.5.6. PRINCIPIUL EGALITĂȚII

²² Pentru Rodriguez (2004) principiul libertății implică recunoașterea facultăților potestative ale părților în a adopta mijloace alternative procesului judiciar în vederea rezolvării controverselor dintre ele. Rodriguez Mendoza, Fernando (2004). *Procedimiento arbitral*. Primera Edición, Editorial El Pais, Santa Cruz, Bolivia.

Principiul egalității aparține domeniului ordinii publice naționale. Astfel încât, indiferent dacă litigiul este supus judecării obișnuite sau arbitrajului, egalitatea nu poate fi trecută cu vederea.

2.5.7. PRINCIPIUL AUDIENȚEI

Principiul audienței se referă la oralitatea procedurilor alternative. Cu alte cuvinte, procedura arbitrală se caracterizează prin faptul că, fiind orală, permite o interacțiune mai directă între arbitri și părți.

2.5.8. PRINCIPIUL CONTRADICȚIEI

Constă în aceea că oferă părților oportunitatea de a se confrunța între ele, putându-și nega reciproc afirmațiile, putându-și contrazice alegațiile, astfel încât fiecare parte să se poată apăra în condiții de egalitate.

2.5.9. CONSIDERAȚIILE AUTORULUI

Fundamentându-se pe principiul libertății, în dreptul arbitrajului este esențială autonomia voinței părților. Fără voința părților nu există arbitraj, nici procedură.

Părțile sunt acelea care stabilesc regulile procedurii arbitrale, iar pentru aceasta există numeroase formule. Fără libertate nu există arbitraj, căci acesta are loc și rămâne valabil în funcție de voința părților, care au rolul determinant în alegerea acestei căi de rezolvare a conflictului dintre ele.

Arbitrajul, așadar, își află esența în principiul libertății și în voința autonomă, cetățenii fiind cei care dispun de această autonomie, în calitatea lor de posesori de reale drepturi subiective private, pentru includerea oricărei relații juridice de liberă dispoziție, inclusiv pentru modificarea sau eliminarea ei.

În afară de aceasta, trebuie ținut cont de faptul că voința autonomă începe prin redactarea acordului arbitral, care se poate efectua atât în momentul întocmirii contractului principal, deci anterior controversii (cel mai frecvent), cât și după apariția acesteia, când părțile înțeleg că există rațiuni pentru a se sustrage jurisdicției de stat, pentru soluționare prin arbitraj. Aceste rațiuni sunt, de obicei, rapiditatea, eficiența, specializarea arbitrajului și confidențialitatea.

Voința părților este cea care decide dacă se recurge la arbitrajul ad hoc, adică la clauza unui arbitru sau tribunal arbitral stabilit anticipat de către părți, sau la un arbitraj instituționalizat, deci administrat de o instituție arbitrală sau curte de arbitraj conform regulamentului.

Ținând cont că jurisdicțiile celei mai mari părți a regiunilor comerciale importante din lume, dacă nu a tuturor, posedă legi de arbitraj eficiente, și că părțile și specialiștii în domeniu demonstrează un profesionalism tot mai mare, nu ne miră aplicarea principiilor idoneității, celerității și egalității în fiecare proces.

Principiile facilitează funcția proprie cea mai relevantă a tribunalelor de stat care trebuie să fie cea de control al hotărârii (acțiunea de anulare) și de sprijin, ceea ce conferă deciziei arbitrale eficiența necesară pentru a fi considerată ca echivalent juridicțional (execuție judecătorească a hotărârii sau a măsurilor preventive).

Pe de altă parte, instituțiile arbitrale, prestabilite prin convenție arbitrală, sunt cele mai abilitate să se ocupe de cea mai mare parte a elementelor reguletoare ce se ivesc chiar în cursul procedurilor arbitrale.

CAPITOLUL III

PROCESUL ARBITRAJULUI

În acest context se pot menționa elementele fundamentale ale arbitrajului, dintre care două sunt de bază, fără ele fiind imposibil să se ajungă până la emiterea deciziei sau hotărârii arbitrale. Acestea sunt, în primul rând, compromisul și, în al doilea rând, arbitrii, după cum spune Moreno (2008).²³

În orice proces arbitral se iau în considerație diferite elemente, precum și actorii implicați. De exemplu, există o terță persoană, imparțială, care emite un verdict asupra a două pretenții controversate. Dar, spre deosebire de justiție, este un sistem în care decizia care pune capăt conflictului nu este emisă de judecători de Stat, ci vine din partea unor persoane private.

La acest procedeu se ajunge, în general, în mod voluntar, pe bază de clauze prin intermediul cărora părțile decid să supună spre rezolvare anumite chestiuni unor arbitri, în loc să recurgă la judecători.

Așadar, arbitrajul are natură jurisdicțională, ca o consecință a caracterului de sentință reală pe care îl posedă hotărârea arbitrală, ce trebuie îndeplinită independent de voința părților.

Este de remarcat faptul că arbitrii sunt factori de arbitrare care decid în acord cu principiul de echitate, sau de drept, în conformitate cu cele stabilite de lege.

În afară de aceasta, trebuie luată în considerație și hotărârea arbitrală. Aceasta nu reprezintă altceva decât decizia arbitrilor, ajustată principiilor de drept sau de echitate, iar ea trebuie pusă în practică în termenul stabilit de compromisul arbitral.

În continuare se enumeră conținutul acestui capitol:

3.1.-COMPROMISUL,

3.1.1.-COMPROMISUL ÎN PROCESUL DE JUDECATĂ,

3.1.2.-COMPROMISUL CONTRACTUAL,

²³ Moreno P. Joaquin (2008). *El Arbitraje y la ejecucion de Laudos Arbitrales en Venezuela* (Arbitrajul și emiterea de Hotărâri Arbitrale în Venezuela). Document on line. Disponibil pe: <http://rrmlegal.com/es/blog/9/el-arbitraje-y-la-ejecucion-de-laudos-arbitrales-en-venezuela>.

3.1.3.-CONTROVERSE CE NU POT FI SUPUSE ARBITRAJULUI,
3.1.4.-CAPACITATEA DE A SE SUPUNE ARBITRAJULUI,
3.1.5.-FORMALITATEA DE STABILIRE A COMPROMISULUI,
3.1.5.1.-ELEMENTELE PE CARE TREBUIE SĂ LE CONȚINĂ
COMPROMISUL,
3.1.6.-NEGAREA EXISTENȚEI PREALABILE A COMPROMISULUI,
3.2.-ARBITRII,
3.2.1.-TIPUL ARBITRILOR,
3.2.2.NUMĂRUL ARBITRILOR,
3.2.3.-PUTEREA JURISDICȚIONALĂ A ARBITRULUI ȘI FORȚA
EXECUTIVĂ A DECIZIEI SALE,
3.3.-HOTĂRÂREA: DECIZIA ARBITRALĂ,
3.3.1-ANULAREA DECIZIEI,
3.3.2.-RECURSUL ÎN ANULARE,
3.3.3.-EXECUTAREA HOTĂRÂRII,
3.3.4.-REFUZUL DE A EXECUTA DECIZIA ARBITRALĂ,
3.3.5.- CĂILE DE ATAC ALE APELULUI LA SENTINȚA ARBITRALĂ,
3.3.6.-RECURSUL ÎN ANULARE A HOTĂRÂRII ARBITRALE,
3.3.6.1.-RECURSUL ÎN ANULARE A HOTĂRÂRII ȘI RECURSUL DE
INVALIDARE,
3.3.6.2.-MOTIVELE CARE DETERMINĂ RECURSUL ÎN ANULARE,
3.3.6.3.-MOTIVELE CONȚINUTE LA PRIMUL PUNCT AL ARTICOLULUI
626 DIN CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ,
3.3.6.4.-MOTIVELE CONȚINUTE LA PUNCTUL DOI DIN ARTICOLUL
626 AL CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ,
3.3.6.5.- MOTIVELE CONȚINUTE LA PUNCTUL TREI DIN ARTICOLUL
626 AL CODULUI DE PROCEDURĂ CIVILĂ. LIPSA DE FORMALITĂȚI
SUBSTANȚIALE ÎN PROCEDURĂ,
3.3.7.-EXECUTAREA HOTĂRÂRII ARBITRALE NAȚIONALE,
3.3.8.-GARANȚII PROCEDURALE ÎN ARBITRAJUL COMERCIAL,
3.3.9.-EXECUTAREA HOTĂRÂRII ARBITRALE EXTERNE,

- 3.3.9.1.-ACORDUL ASUPRA EXECUTĂRII UNOR ACTE EXTERNE,
- 3.3.9.2.-CONVENȚIA INTERAMERICANĂ DESPRE EFICIENȚA EXTRA-TERRITORIALĂ A SENTINȚELOR ȘI DECIZIILOR ARBITRALE EXTERNE,
- 3.3.9.3.-CONVENȚIA INTERAMERICANĂ DESPRE ARBITRAJUL COMERCIAL INTERNAȚIONAL,
- 3.3.9.4.-EXECUTAREA HOTĂRÂRII ARBITRALE DUPĂ RECURSUL ÎN ANULARE,
- 3.4.-ARBITRAJ ȘI REPUNERE,
- 3.5.-CONSIDERAȚIILE AUTORULUI.

Toate aceste elemente și actorii au importanță în momentul analizării hotărârii arbitrale și a căilor de atac în apelarea sentinței arbitrale.

Puterea de titlu executoriu a hotărârii arbitrale din Dreptul românesc a fost recunoscută în ultima perioadă într-o bună parte a doctrinei.²⁴ Această opinie ține cont de anumite dispoziții legale. Astfel, conform art.606 din Noul Cod de Procedură Civilă Românesc, odată comunicată părților decizia arbitrală, ea "este definitivă și obligatorie". De asemenea, conform art. 541 al aceluiași Cod de Procedură Civilă Românesc, arbitrajul este o "jurisdicție alternativă cu caracter privat".

Trebuie subliniat și faptul că această opinie a fost promovată de Înalta Curte Supremă de Casație și Justiție²⁵. Totuși, în Dreptul românesc natura juridică a acțiunii în anulare a fost foarte controversată. După unii autori, de exemplu, este vorba despre o acțiune de nulitate cu caracter special.²⁶ După alți autori, acțiune de nulitate este o cale de atac autonomă și de control jurisdicțional.²⁷

În ziua de azi majoritatea autorilor care s-au ocupat de această problemă consideră că acțiunea în anularea hotărârii arbitrale nu este altceva decât o cale

²⁴ A se vedea I.Les, *Noul Cod de procedură civilă*, pag.951-952; I.Deleanu, op.cit., pag.595-596.

²⁵ A se vedea I.C.C.J., Secția Comercială, decizia Nr. 1031/2009, în buletinul Casației Nr.3/2009, pag55-56.

²⁶ A se vedea V.Stoica, *Asupra câtorva probleme juridice incidente în decizia nr.3556/2006 a I.C.C.J., Secția Comercială. Depunerea acțiunii în anularea hotărârii arbitrale. Distincția între capacitatea de folosință și capacitatea de exercițiu a persoanei juridice. Inadmisibilitatea cumulului daunelor-interese moratorii cu cele compensatorii*, Revista Română de Drept Privat nr.1/2009, p.191

²⁷ Gh.Beleiu, E.Osipienco, M.Cozmanciuc, *Acțiunea în anularea hotărârii arbitrale*, Dreptul nr.9/1995, pag.15

specială de control jurisdicționala deciziei arbitrale.²⁸ Ceea ce înseamnă că acest tip de acțiune nu este o acțiune civilă obișnuită, nici o cale de atac precum recursul sau apelul. După părerea noastră, această opinie corespunde realității procedurii românești, unde motivele de nulitate nu se pot identifica cu motivele de apel sau de recurs.

În lumina celor prezentate în această sferă de cercetare, considerăm sănătos ca legislațiile să prevadă recursul în anulare împotriva hotărârii, iar părțile să fie cele care decid în mod liber să renunțe la cauzele anulării, acestea neputând fi invocate din rațiuni de ordin public; o altă situație, foarte diferită, este aceea când unele cauze de nulitate nu aparțin domeniului renunțării din rațiuni subiective sau scapă din sfera acesteia.

Ca rezumat al celor cinci motive de nulitate prevăzute de Legea venezueleană, trei dintre ele ar putea constitui obiect de renunțare; astfel, Mezgravis (1999)²⁹ afirmă că justiția statală poate și trebuie să fie cel mai mare aliat al arbitrajului, îndeosebi în aceste momente când el încearcă să se consolideze; arbitrajul se sprijină pe justiția de stat, solicitându-i adesea ajutorul, iar retribuția acestuia față de justiție este decongestionarea. În concluzie, eșecul pe care arbitrajul l-ar putea cunoaște ar putea fi atribuit Legii, dar în pofida criticilor severe ce i se pot aduce, aceasta îl impulsionează, împreună cu convențiile internaționale recent ratificate, așezându-l pe o platformă ideală, unde să ajungă la o dezvoltare egală sau mai mare decât în alte țări. Totul va depinde de jurisprudență și de breasla legală.

²⁸ I.Leș, *Noul Cod de Procedură Civilă*, pag.959; I.Băcanu, *Controlul judecătoresc asupra acțiunii arbitrale*, Lumina Lex 2005, pag.22-23.

²⁹ Mezgravis, Andres A. (1999). *Recurso contra el laudo arbitral comercial* (Recurs împotriva hotărârii arbitrale comerciale). Biblioteca Academiei de Științe Politice și Sociale. Seria Evenimente. Caracas, Venezuela.

CAPITOLUL IV

ARBITRAJUL. DE LA TEORIE LA PRACTICĂ

Capitolul de față încearcă o viziune generală asupra panoramei latino-americe, pentru a stabili contextul. Începându cu anul 1989, america Latină a trăit o adevărată revoluție în materie de arbitraj, prin punerea în mișcare a unor reforme într-un cadru legal inspirat din principalele țări din regiune și prin subscrierea la tratatele de protecție a investițiilor. După câțiva ani euforici, denunțarea Convenției CIADI din partea Boliviei, Ecuadorului și Venezuelei au însemnat prevestirea revenirii la vechile ostilități latino-americe în legătură cu arbitrajul.

Cu toate acestea, statisticile demonstrează o creștere a acestuia în practica unor țări ca Mexic, Brazilia, Peru și Columbia. Au avut loc noi revizuri de legislație, iar altele sunt în curs. S-ar putea spune, așadar, că, în pofida unor contratimpuri, arbitrajul latino-american nu este în criză.

Primii pași în acceptarea arbitrajului au fost făcuți grație Organizației Statelor Americane (OEA), care a lucrat în favoarea promulgării Convenției din Panamá asupra arbitrajului comercial internațional din 1975.

În primii cinci ani de existență a acesteia, a fost ratificată de șapte țări latino-americe. Principalele ei contribuții la dezvoltarea arbitrajului în regiune au fost, la acea dată, stabilirea valabilității acordului arbitral, când toate legislațiile locale nu-i recunoșteau efectul, și obligativitatea de recunoaștere și executare a hotărârilor arbitrale dictate în celelalte țări semnatare.

Următorii pași au constat în ratificarea Convenției de la New York și adoptarea unui cadru de reglementări mai moderne de către principalele economii din regiune.

La sfârșitul decadei '90, patrusprezece dintre cele optsprezece țări principale din America Latină ratificaseră Convenția de la New York. Ultimele care au făcut-o au fost Honduras (2001), Brazilia (2002), Republica Dominicană (2002) și Nicaragua (2003). Primul în reformarea sistemului a fost Mexicul, prin adoptarea, în 1993, a Legii Model.

Celelalte schimbări legislative care au urmat celor din Mexic au avut loc în Columbia (1989/91/96/98), Guatemala (1995), Peru (1996), Brazilia (1996), Bolivia

(1997), Costa Rica (1997), Ecuador (1997), Venezuela (1998) și, ultima, Panama (1999).

Este de remarcat faptul că, dintre toate aceste țări, numai Guatemala și Venezuela au optat și pentru adoptarea Legii Model. Celelalte au folosit proiecte proprii și hibridi, amestecând unele elemente din Legea Model cu concepte și practici deja existente în sistemele proprii.

Se pare că în acele țări latino-americane ale căror economii și politici sunt mai consolidate, s-au realizat toți pașii esențiali pentru crearea unui cadru favorabil arbitrajului.

Principalele tratate internaționale în materie de arbitraj au fost ratificate, iar legislațiile naționale s-au modernizat. În consecință, așa cum remarcă Fernandez (2008)³⁰, arbitrajul a fost subiectul unei adevărate globalizări, care s-a accentuat în ultimii ani datorită utilizării sale tot mai frecvente și a noilor mijloace de lucru create pentru a-i face față, între care se evidențiază Convențiile internaționale și Legea Model UNCITRAL/CNUDMI (LMU). America Latină n-a făcut excepție în cadrul acestui proces, din contră, și-a canalizat toate energiile pentru modernizarea arbitrajului comercial prin legislațiile respective, la care LMU a avut o influență notabilă,³¹ lăsând astfel în urmă ostilitatea caracteristică epocilor anterioare, cu o favorabilă și de multe ori exaltată privire a instituției.

După Fernandez (2008)³², în ordinea strict legală, schimbarea se exprimă clar pe diferite planuri: prin includerea figurii arbitrajului în Constituțiile politice; prin încorporarea ei în tratatele universale și regionale; prin adoptarea de legi noi sau modificarea celor existente, care îl reglementează.

³⁰ Fernandez Rozas, Jose Carlos. 2008. *Tratado del arbitraje comercial en America Latina*. Ed. Iustel, Madrid, 1.366 pag.

³¹ Acest proces de reformă, sub influența Legii Model de Arbitraj a UNCITRAL din 1985, a fost decisiv în asemenea măsură încât, practic, toate țările latino-americane au luat-o ca referință principală sau au adoptat-o. Este cazul Republicii Costa Rica, unde a fost aprobată Legea privind Rezoluția Alternă a Conflictelor și Promovarea Păcii Sociale Nr.7727 din 1997; al Braziliei, cu Legea Arbitrajului Comercial Nr.9307, din 23 septembrie 1996; al Venezuelei, cu Legea Arbitrajului Comercial Nr.36.430, din 1998; al Paraguayului, cu Legea 1879 din 2002 privind Arbitrajul și Medierea; al Boliviei – Legea Arbitrajului și Concilierii Nr.1770, din 1997; Peru – Legea Generală a Arbitrajului (LGA) Nr. 26.572; Honduras – Legea Concilierii și a Arbitrajului, Decretul Nr.161/2000; Columbia – Statutul Mecanismelor Alternative de Rezolvare a Conflictelor – Decretul Nr.1818/1998; Ecuador – Legea Arbitrajului și Medierii Nr.145/1997; Chile – Legea Nr.19.971 privind arbitrajul comercial internațional; Mexic și Guatemala.

³² Opera citată

Ca rezultat al acestui fapt, după cum foarte bine indică autorul, obstacolele legale cele mai importante, care în mod tradițional interveneau în procesul de arbitraj, au fost eliminate, acesta transformându-se într-o metodă efectivă mult mai utilizată în rezolvarea controverselor comerciale internaționale din America Latină, care își găsesc soluții în acord cu prevederile corpurilor de legi din alte țări ale lumii, în mod deosebit în acelea mai familiarizate cu practica acestei proceduri de reglare a controverselor.

În această ordine de idei, coincide cu Fernandez (2008) și mai recent cu Briceño, atunci când afirmă că, în ultima perioadă, începând cu ultima decadă a sec.XX, arbitrajul comercial internațional a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă în America Latină, ale cărei țări au ca specific tradițional protejarea propriei jurisdicții în ceea ce privește rezolvarea controverselor cu elementele străine.³³

Această orientare se manifestă în principal în promulgarea de legi specifice privind arbitrajul în fiecare dintre țările din regiune. Această dezvoltare în plan legislativ dobândește relevanță dacă se ține cont că normele arbitrajului, la modul foarte general, se întâlnesc în codurile de procedură civilă ale țărilor noastre de-abia la sfârșitul anilor '80 și începutul decadei '90.³⁴

Extraordinara dezvoltare a arbitrajului în America Latină merge mână în mână cu politicile naționale menite să sporească investițiile străine. În fiecare din aceste țări arbitrajul instituționalizat dobândește pe zi ce trece tot mai mare forță prin crearea, impulsionarea și întărirea a numeroase organizații pentru administrarea arbitrajelor,

³³ Cu doar două decade în urmă, cu toată progresiva deschidere către arbitrajul internațional, majoritatea țărilor latino-americane se arătau reticente la introducerea arbitrajului comercial internațional în propriile legislații, limitându-se la anumite norme cu caracter general în cadrul codurilor lor de procedură civilă. A se vedea Briceño Berru, J.E. *El Arbitraje comercial internacional en America Latina. Revista di diritto internazionale privato e processuale*, XXVII (3), 1991, pag. 659-690

³⁴ Legile privind arbitrajul în țările latino-americane: 1. ARGENTINA: Codul Procedural Civil și Comercial al Națiunii, Cartea VI, Procedura Arbitrală; 2. BOLIVIA: Legea Arbitrajului și Concilierii 1770 (1997); 3. BRAZILIA: Legea Arbitrajului 9307 din 1996; 4. COLUMBIA: Statutul Mecanismelor Alternative de Rezolvare a Conflictelor – Decretul 1818 (1998); 5. COSTA RICA: Legea privind Rezolvarea Alternativă a Conflictelor și Promovarea Păcii Sociale 7727 din 1997; 6. CHILE: Legea Arbitrajului Comercial Internațional 19971 (2004); 7. ECUADOR: Legea Arbitrajului și a Medierii 145/97 (1997); 8. EL SALVADOR: Legea Medierii, a Concilierii și Arbitrajului – Decretul 914 (2002); 9. GUATEMALA: Legea Arbitrajului 67-95 (1995); 10. HONDURAS: Legea Concilierii și a Arbitrajului – Decretul 161-2000 (2000); 11. MEXIC: Codul de Comerț Reformat (1993); 12. PANAMA: Legea Arbitrajului și Medierii – Decretul Lege 5 din 1999; 13. PARAGUAY: Legea 1879/2 de Arbitraj și Mediere (2002); 14. PERU: Decretul Legislativ 1071 din 27 iunie 2008; 15. REPUBLICA DOMINICANĂ: Codul de Proceduri Civile (Cartea III) modificat de Legea 845 din 15 iulie 1978; 16. URUGUAY: Legea 15.982, Codul General de Procedură (Titlul VIII); 17. VENEZUELA: Legea Arbitrajului Comercial 36.430 din 1998

precum Tribunalul de Arbitraj al Bursei de Comerț din Buenos Aires, Centrul de Arbitraj din Mexic, Centrul de Arbitraj și Conciliere de la Bogota, Centrul de Arbitraj și Mediere din Santiago și Centrul de Conciliere și Arbitraj National și Internațional al Camerei de Comerț din Lima. Centrele latino-americane care au acordat un sprijin marcant arbitrajului comercial internațional în ultimii ani sunt cele din Mexic, Argentina, Columbia, Peru și Venezuela.

Țările latino-americane au ratificat aproape toate convențiile legate de arbitrajul comercial internațional. Convenția de la New York din 1958 privind recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale străine a fost ratificată de aproape toate statele latino-americane.³⁵

Alte convenții din care fac parte țările latino-americane sunt: a) Convenția de la Washington din 1965 (Convenția privind Rezolvarea Diferendelor privind Investițiile între State și cele Naționale în alte State), ratificată de către peste 140 de țări; b) Convenția Interamericană privind Eficacitatea Extraterritorială a Sentințelor și Hotărârilor Arbitrale Străine, de la Montevideo (1979).

Ca și cum n-ar fi fost suficiente diferitele convenții latino-americane privind arbitrajul comercial sau recunoașterea sentințelor și deciziilor străine, în iulie 1998 Statele ce aparțin Pieței Comune a Sudului (Mercosur) aprobă la Buenos Aires un nou Acord despre Arbitrajul Comercial Internațional, care, după cum reiese din lectura articolelor sale, se circumscrie sectorului privat al țărilor integrante, conform unuia dintre punctele menționate în Preambulul acestui document.

Dacă munca de codificare a Națiunilor Unite nu-și va slăbi efortul de propagare și propunere de norme armonizatoare (chiar dacă nu comune) în privința arbitrajului internațional, pentru marea parte a țărilor, dacă aceste țări le vor adapta (sau adopta, ca în cazul R. Chile) în cadrul prevederilor lor interne, se va putea ajunge la momentul în care, cel puțin la nivel regional, normele legale să dobândească o aproape perfectă uniformitate, ceea ce, în mod sigur, va facilita enorm rezolvarea comună a problemelor, cu rezultat benefic asupra impulsiei comerțului internațional.

³⁵ Toate țările din Conul Sud: Argentina, Bolivia, Brazilia, Columbia, Chile, Ecuador, Paraguay, Peru, Uruguay și Venezuela; Mexicul și următoarele țări din America Centrală și Caraibi: Antigua y Barbuda, Barbados, Costa Rica, Cuba, Dominica, El Salvador, Guatemala, Haiti, Honduras, Jamaica, Panama, R.Dominicana, S.Vicente y las Granadinas, Trinidad-Tobago. Doar Nicaragua nu a ratificat-o.

Și nu e vorba doar de acest lucru, ci și de faptul că în procesul de arbitraj va dispărea treptat tendința tratamentului diferențiat, normele devenind, practic, comune, iar noțiunile de "arbitraj național" și "arbitraj internațional" vor tinde să rămână cu un specific preponderent academic, întrucât ambele tipuri de arbitraj vor avea la bază aceleași norme în fiecare dintre țările interesate, care se vor orienta după o reglementare unitară, "monistă".³⁶

Putem afirma, așadar, că arbitrajul internațional devine tot mai intens acceptat în America Latină unde, la nivel legislativ, există tendința unei uniformizări cât mai ample, grație îndeosebi influenței pe care Legea Model CNUDMI a avut-o asupra conduitei legiuitorilor. Aproape toate legislațiile au adoptat-o, cu ușoare variații semantice, după cum afirmă Briceño.³⁷

³⁶ În acest context se includ țările latino-americane care au adoptat, în majoritate, dacă nu totalmente, dispozițiile sugerate de Legea Model CNUDMI, utilizându-le atât pentru arbitrajul intern, cât și pentru cel internațional.

³⁷ Birceño Berru, Jose Enrique (2011). Teoria y praxis del arbitraje comercial internacional en America Latina. Agenda Internacional Año CVIII, Nr.29, 2011, pag. 299-346 ISSN 1027-6750.

CAPITOLUL V

ANALIZA COMPARATIVĂ A ARBITRAJULUI ÎN ROMÂNIA ȘI VENEZUELA

În analiza de față vom începe în primul rând cu informații referitoare la România, menționând, în acest sens, faptul că în România nu există școli de arbitraj. Acesta, cu procedurile aferente, se studiază în Facultățile de Drept.

În ceea ce privește practica, ea funcționează în cadrul departamentelor Camerei de Comerț. La nivel central, România are o Curte de Arbitraj, care funcționează în sediul Camerei de Comerț și Industrie a României din București. Camera respectivă organizează diferite conferințe privind arbitrajul.

Arbitrajul nu este finanțat de către Stat, ci de camerele departamentale și de Camera de Comerț și Industrie a României.

Este important de semnalat, de asemenea, că Arbitrajul ca figură juridică nu se regăsește menționat în Constituția Națională a României ci în codul de Procedură Civilă al țării, în Cartea a IV-a, unde se specifică toate aspecte privind conceptul și procedurile acestuia.

Există totodată și diferite convenții internaționale referitoare la arbitraj care sunt aplicabile și în România.

Se prezintă apoi Codul de Procedură Civilă venezuelean, în vederea stabilirii de asemănări și deosebiri, specificându-se că Venezuela are o Lege a Arbitrajului Comercial, la care se fac referiri, cu mențiunea importantă că în Constituția venezueleană există cuprinsă tema Arbitrajului.

Un amănunțit examen comparativ de drept, îndeosebi între legislația românească și cea venezueleană în materie de arbitraj reliefează multe asemănări, dar și unele particularități. Ca o concluzie, însă, putem considera că există mai multe asemănări decât deosebiri între legislațiile țărilor noastre. Și aceasta cu toate că în Constituția României nu sunt prevăzute dispoziții privind arbitrajul.

Trebuie subliniat, totuși, că autoritățile române acordă o atenție deosebită metodelor alternative de rezolvare a conflictelor sociale. Între ele, un loc important este ocupat de mediere și de arbitraj.

REFERITOR LA NOUL COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ AL ROMÂNIEI, CARTEA A PATRA - DESPRE ARBITRAJ, TITLUL I - DISPOZIȚII GENERALE (ARTICOLELE 542-547) ȘI LA CODUL PROCEDURAL CIVIL VENEZUELEAN, CARTEA A PATRA - DESPRE PROCEDURILE SPECIALE, PRIMA PARTE - DESPRE PROCEDURILE ESPECIALE CONTENCIOASE, TITLUL I - DESPRE ARBITRAJ (ARTICOLUL 608) SE PREZINTĂ URMĂTOAREA ANALIZĂ:

Încă din dispozițiile generale, se remarcă faptul că ambele coduri stabilesc considerațiile inițiale în vederea începerii procesului de structurare a arbitrajului, doar că în legislația venezueleană acest lucru este cuprins și în Constituția Republicii Bolivariene Venezuela (articolul 253), așa cum s-a arătat în capitolele anterioare, precum și în Legea Arbitrajului Comercial (art. 1,2,3,11); în Legea Organică de Procedură a Muncii (art. 138,139); în Codul Organic privind Impozitarea (art.305,312).

REFERITOR LA NOUL COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ AL ROMÂNIEI, CARTEA A PATRA - DESPRE ARBITRAJ, TITLUL III - TRIBUNALUL ARBITRAL (ARTICOLELE 555-594); CAPITOLUL III - CHELTUIELI DE ARBITRAJ (ARTICOLELE 595-600); CAPITOLUL IV - HOTĂRÂREA ARBITRALA (ARTICOLELE 601-607) ȘI LA CODUL PROCEDURAL CIVIL VENEZUELEAN, CARTEA A PATRA - DESPRE PROCEDURILE SPECIALE, PRIMA PARTE - DESPRE PROCEDURILE ESPECIALE CONTENCIOASE, TITLUL I - DESPRE ARBITRAJ (ARTICOLELE 611-623) SE PREZINTĂ URMĂTOAREA ANALIZĂ:

Din articolele semnalate mai sus reiese că legea românească prevede următoarele aspecte ale arbitrajului: arbitri, numărul, competența, numirea acestora și toate elementele care îi pot afecta: recuzarea, înlocuirea, precum și responsabilitatea lor, constituirea tribunalului, durata, locul, limba, cererile de judecată în absență, administrarea de probe, audierea martorilor, concluzii, cheltuieli de arbitraj, decizia. Cât despre Codul de Procedură Civilă al Venezuelei, se remarcă același mod de prezentare a aspectelor privind arbitrii, tribunalul, sentința, tipurile de arbitri și termenul sentinței, însă mai multe detalii în privința acestor aspecte se întâlnesc în Legea Arbitrajului Comercial.

REFERITOR LA NOUL COD DE PROCEDURĂ CIVILĂ AL ROMÂNIEI, CARTEA A PATRA - DESPRE ARBITRAJ, TITLUL V - ANULAREA DECIZIEI ARBITRALE (ARTICOLELE 608-613); TITLUL VI - EXECUTAREA DECIZIEI ARBITRALE (ARTICOLELE 614-615); TITLUL VII - ARBITRAJUL INSTITUȚIONALIZAT (ARTICOLELE 616-621) ȘI LA CODUL DE PROCEDURĂ CIVILĂ VENEZUELEAN, TITLUL IV – DESPRE EXECUTAREA SENTINȚEI, CAPITOLUL I – DISPOZIȚII GENERALE (ARTICOLELE 523-526); CARTEA A PATRA – DESPRE PROCEDURILE SPECIALE, PRIMA PARTE – DESPRE PROCEDURILE SPECIALE CONTENCIOASE, TITLUL I – DESPRE ARBITRAJ (ARTICOLELE 624-629) SE PREZINTĂ URMĂTOAREA ANALIZĂ:

Se observă că în Codul românesc sunt prevăzute aspecte precum: anularea hotărârii arbitrale, renunțarea la acțiunea în anulare, instanța competentă, suspendarea executării, judecarea acțiunii în anulare și executarea deciziei, în timp ce Codul venezuelean nu prevede posibilitatea apelului în anulare în urma greșelilor de arbitraj, insistând pe aspecte privind nulitatea deciziei, executarea voluntară și obligatorie.

Se remarcă, în concluzie, că structura ambelor Coduri prezintă similitudini indubitabile, doar că, în cazul Venezuelei existând și Legea Arbitrajului Comercial, beneficiem de o completare extinsă a articolelor prevăzute de Codul de Procedură Civilă.

CONCLUZII

PRIMA CONCLUZIE

Un prim aspect se referă la faptul că arbitrajul, ca metodă alternativă de justiție, constituie un instrument eficace în soluționarea conflictelor. În ultima perioadă se remarcă intensificarea unei mișcări internaționale în favoarea rezolvării alternative a diferendelor îndeosebi prin intermediul arbitrajului.

Cele patru decade trecute au constituit o perioadă de expansiune a arbitrajului internațional, inițiată prin Convenția privind recunoașterea sentințelor străine, de la New York, 1958. Succesul acesteia a constat în numărul de state care au aderat la ea, precum și în respectul câștigat de tribunalele naționale; redactarea textului a constituit un model propice unui echilibru armonios pentru legislația în materie de arbitraj la nivel internațional; Convenția de la New York este urmată de o serie de inițiative complementare, precum Convenția Europeană asupra Arbitrajului Comercial Internațional, de la Geneva, 1961; Convenția interamericană privind Arbitrajul Comercial Internațional, realizată în Panamá, 1975; Tratatul african pentru Armonizarea Dreptului Mercantil (OHADA), 1993.

Toate aceste inițiative se nasc ca urmare a sprijinului acordat de Legea Model CNUDMI privind Arbitrajul Comercial Internațional, finalizată în 1985. Deja în anul 2000 se pun bazele dreptului în materie de arbitraj în 39 de jurisdicții diferite, și, în paralel cu aceasta, se traduce textul Legii Model în șase limbi (arabă, chineză, engleză, franceză, rusă și spaniolă), și se redactează în toate cele șase limbi jurisprudența referitoare la menționata Lege Model. Prin intermediul acesteia, în texte CNUDMI sau CLOUT, se reușește amplificarea acestui efect armonizator.

În același context se creează și spații inspirate de unele Convenții, ca de exemplu Convenția privind Rezolvarea Diferendelor privind investițiile între State și cetățenii altor State, de la Washington, 1965, care stabilește Centrul Internațional pentru rezolvarea diferendelor referitoare la investiții (CIADI) la care, în principiu, se recurge destul de puțin. Decada anilor '80 va cunoaște o sporire a activității și a importanței arbitrajului, datorită înmulțirii instrumentelor internaționale ce oferă

investitorilor posibilitatea de a folosi procedurile CIADI privind arbitrajul diferendelor cu Statele străine, referitoare la investiții.

În acest context se situează instrumentele multilaterale care prevăd arbitraje între investitor și Stat, ca: Acordul în materie de energie, 1994; Tratatul de Liber Comerț din America de Nord (TCLAN), 1992; Protocolul de la Colonia pentru Promovarea și Protejarea Reciprocă a Investițiilor în cadrul MERCOSUR, 1991; Tratatul de Comerț Liber între Mexic, Columbia și Venezuela, cu un al patrulea acord: Aria de Liber Comerț a Americilor.

Ideea este întărită, de asemenea, de creșterea exponențială a acordurilor pentru promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor (APPRIS), care până la 1 ianuarie 2000 erau în număr de 1.857, incluzând 173 de țări. În anul 1994, în cadrul Runderi de convorbiri din Uruguay, se stabilește ca obiectiv crearea Organizației Mondiale a Comerțului, care va lua ființă la 1 ianuarie 1995.

Imboldul în utilizarea arbitrajului a fost extrem de important pentru multe țări; printre ele și Venezuela, prin definirea acestuia în Constituție ca fiind parte a sistemului de administrare juridică, fapt istoric, dat fiind că pentru prima dată această instituție este considerată ca aparținând sistemului de justiție al Venezuelei.

Arbitrajul dobândește, așadar, caracterul unui drept fundamental, dat fiind faptul că este considerat ca parte a dreptului de acces la sistemul de justiție, căutând să protejeze efectiv interesele, după cum se menționează în articolul 26 din Carta Magna, titlul II, referitor la "drepturile garanțiile și îndatoririle omului"; articolul 253, în a treia sa parte, arată următoarele: "Sistemul de justiție este constituit din tribunalul suprem de justiție, celelalte tribunale stabilite de lege, ministru, apărători, organe de administrare penală, persoane auxiliare și funcționari, sistemul penitenciar, mijloacele alternative de justiție (...)" De asemenea, articolul 258 semnalează, în paragraful al doilea, că "legea va promova arbitrajul, concilierea, medierea și orice alte mijloace alternative pentru soluționarea conflictelor."

În acest context se poate afirma, fără teama de a greși, că dreptul de acces la arbitraj este garantat de Constituție, în conformitate cu articolele 19 și 26, urmărindu-se protejarea efectivă a dreptului persoanelor care decid să recurgă la el și că acesta aparține sistemului venezuelean de justiție; motiv pentru care orice acțiune a puterii

publice cu tendința de a prejudicia sau anula arbitrajul este absolut nulă, mergând împotriva principiului progresivității conținut în articolul 19 din Carta Magna.

Arbitrajul a fost reglementat încă de la cel dintâi Cod de Procedură Civilă, din anul 1836, precum și prin cele ulterioare, până în 1916, dar într-o manieră prea puțin eficientă, datorită faptului că presupunea omologarea hotărârii arbitrale, act ce crea nesiguranță juridică pentru cei care își supuneau disputele spre arbitrare.

De-abia prin reforma C.P.C. din anul 1986 se realizează un progres adevărat în acest domeniu, prin încorporarea caracterului obligatoriu al clauzei compromisului și a caracteristicii angajante a hotărârii arbitrale, fără necesitatea omologării acesteia.

Această reformă experimentată în Codul de Procedură Civilă în privința arbitrajului a însemnat un semnificativ pas înainte, iar prin promulgarea Legii Arbitrajului Comercial din 1998 legislația venezueleană a înregistrat cel mai important avans în această materie. Trebuie menționat faptul că Legea Arbitrajului Comercial (L.A.C.) este profund inspirată din Legea Model a CNDUMI (Comisia Națiunilor Unite pentru Dreptul Mercantil Internațional) din anul 1985.

Aportul acestei legi la materia arbitrajului a fost important și este necesară evidențierea unuia dintre aspectele de cea mai mare relevanță pe care le conține Legea Arbitrajului Comercial, și anume acela că prin articolele sale Nr. 11 și 14 se dă părților posibilitatea de a-și prezenta disputele la centrele de arbitraj, care trebuie să îndeplinească anumite reguli pentru a putea fi judecătoriai disputelor pe această cale; de exemplu să aibă un sediu permanent, să posede un regulament propriu (care va trebui să îndeplinească anumite cerințe semnalate de Lege, în conformitate cu articolul său Nr.13).

Printre instituțiile venezuelene abilitate în vederea arbitrajului se numără C.E.D.C.A. (Centrul Impresarial de Conciliere și Arbitraj).

Pe de altă parte, este de reamintit faptul că arbitrajul reprezintă o metodă alternativă Administrației Justiției de soluționare a divergențelor. Se caracterizează prin aceea că este o procedură privată și informală, că părțile ajung de comun acord la concluzia de a supune conflictul dintre ele în fața uneia sau a mai multor persoane imparțiale (arbitrii), pe care le autorizează să rezolve controversa printr-o decizie definitivă și obligatorie în ceea ce le privește.

Când o dispută este supusă arbitrării, recurgerea la Administrația Justiției în materia respectivă este exclusivă. Din acest motiv este obligatoriu consimțământul ambelor părți. După ce părțile și-au exprimat acordul de a recurge la arbitraj, fiecare dintre ele va fi angajată de pactul respectiv. La arbitraj poate fi supusă o dispută deja existentă între părți, dar și una eventualmente de viitor (de exemplu atunci când, printr-un contract, părțile stabilesc să recurgă la arbitraj în orice neînțelegere ce ar putea apărea în viitor în legătură cu contractul respectiv).

Decizia arbitrilor poartă numele de hotărâre, are aceeași valoare de fapt judecată ca și sentința judecătorească și poate fi executată forțat.

Una dintre caracteristicile relevante ale hotărârii este aceea că nu se poate face recurs ca asupra unei sentințe, nu există "o a doua instanță arbitrală". În privința hotărârii arbitrale nu se poate recurge la un tribunal obișnuit decât cu o solicitare de anulare, care trebuie să se bazeze pe motive serioase de evaluare (spre exemplu acela că arbitrii au decis asupra unor chestiuni pe care părțile nu li le aduseseră la cunoștință) și care, în general, nu permite o revizuire pe fond a deciziei adoptate de către arbitri.

Toate acestea contribuie la grăbirea rezolvării definitive a controverselor, mai ales dacă se face comparația cu obișnuitele întârzieri din Administrația Justiției.

Părțile au posibilitatea să recurgă la arbitraj pur și simplu (ad hoc), sau pot să convină supunerea diferendului la arbitraj conform regulilor de procedură ale unei "curți" sau instituții arbitrale concrete, care va fi însărcinată să "administreze" procedura arbitrală, având grijă ca arbitrajul să se pună în mișcare, să fie condus conform regulilor ei de procedură și să se finalizeze cu decizia arbitrilor numiți. Curțile sau instituțiile arbitrale nu au menirea de a decide asupra disputelor, aceasta fiind o datorie ce revine arbitrilor; ele doar administrează procedura arbitrală conform celor arătate mai sus.

În funcție de corpul teoretic prezentat în capitolele anterioare și de reflexiile exprimate, se poate conchide că arbitrajul a înregistrat, în diferite țări, căi importante de soluționare a conflictelor dintre persoane particulare și Stat, ușurându-le demersul prin această modalitate alternativă.

CONCLUZIA A DOUA

Un al doilea aspect se centrează asupra avantajelor pe care le prezintă arbitrajul ca metodă alternativă de soluționare a conflictelor, prin aceea că permite depășirea inconvenientelor ce se pot ivi în cadrul sistemelor de Administrare a Justiției în multe țări.

Din cele exprimate mai înainte se poate înțelege cum caracterul evolutiv cunoscut de arbitrajul internațional oferă un bilanț pozitiv, lent, dar continuu.

Pe de altă parte, importanța frumosului său viitor contribuie la ușurarea sistemului de administrare a justiției din partea organelor jurisdicționale ale Statului, devenind o metodă de degrevare pentru acestea, prin faptul că vor avea mai puține cazuri de judecată, iar deciziile lor vor fi, astfel, mai juste și mai eficiente.

Statul trebuie să creeze condițiile necesare pentru întărirea încrederii în această instituție, atât de importantă în vremurile noastre, astfel încât persoanele particulare să considere convenabilă prezentarea disputelor lor în fața instituțiilor care auspiciază arbitrajul. Progresul înregistrat de acesta a permis rezolvarea unui mare număr de conflicte.

În Venezuela, Sala Constituțională s-a pronunțat în sensul că deși arbitrajul conservă un caracter voluntarist și privat, că, în plus, nu se poate considera a fi supus puterii judecătorești, atunci când subiectul "este de interes pentru jurisdicția venezueleană", arbitrilor le revine sarcina obligatorie de a asigura respectarea integrală a Constituției, sub sancțiunea că acele hotărâri care nu sunt conforme sistemului constituțional venezuelean nu vor fi executate.³⁸

Vasquez Palma precizează (2010)³⁹ că efectele negative ale pactului arbitral derivă din excluderea justiției oficiale în cazuri în care ar trebui să-i fie aduse la cunoștință anumite controverse formulate de către părți, în materii permise de dispozițiile juridice. Dar interacțiunea dintre sistemul arbitral și justiția de stat este necesară, căci, cu toate că primul este autonom și independent, aceasta nu înseamnă că tribunalele de stat trebuie să rămână în marginea procedurii arbitrale. Este evident

³⁸ Tribunalul Constituțional. Sentința Rol 420, 25 august 2004

³⁹ Vasquez Palma Maria Fernanda, (2010): *Arbitraj și jurisdicție de stat: coordonarea lor în perspectivă latinoamericană*, la Evelio Verdera y Tuells și Jose Carlos Fernandez Rozas, Eds., 3 Revista de Arbitraj Comercial și Investiții, Nr.3, ProLex, 766-788.

că această interacțiune între cele două sisteme trebuie privită în termeni de colaborare, care să permită un grad limitat de control, fără a presupune intromisiune.

De semnalat este și faptul că "jurisdicționalizarea" arbitrajului, în general prin intermediul textelor constituționale, a creat noi posibilități judiciare aplicabile arbitrului și funcției sale.

Un exemplu îl constituie acțiunile disciplinare împotriva acestor operatori, în termenii care în mod normal sunt aplicabili contra reprezentanților jurisdicțiilor de stat; totodată, fenomenul a permis deschiderea unor spații de dezbateră în legătură cu așa-numitele "conflicte de competență", care pun în cauză tribunalele de arbitraj și pe judecătorii de stat, ceea ce presupune nu numai dezvoltarea unei funcții jurisdicționale din partea arbitrilor, ci și includerea tribunalelor de arbitraj în structura domeniului juridic al Statului.

Pe de altă parte, scenariul "procesualizării" nu pare a fi semnul unei patologii închistate exclusiv în spațiul unor dispoziții latino-americane. Doctrina arbitrală internațională a relevat, într-adevăr, anumite practici care, deși nu își au fundamentul în structuri legislative rigide și formaliste, se caracterizează printr-un nivel ridicat de instituționalizare și complexitate, în asemenea măsură încât practica nu diferă prea mult de procedurile justiției de stat.

Suntem de acord cu opinia Mariei Vasquez Palma (2010)⁴⁰ care afirmă că este posibilă cercetarea amănunțită a relațiilor directe între excesiva judicializare și formalizare a arbitrajului și procesul său de constituționalizare, deoarece în scopul protejării drepturilor și garanțiilor fundamentale, o mare parte a jurisdicțiilor din America Latină au găsit în acțiunile de sprijinire sau protejare constituțională cel mai valoros instrument.

În privința avantajelor oferite de arbitraj sunt de semnalat următoarele:

- Forul neutru: când un contract prezintă elemente internaționale (căci părțile sunt din țări diferite, de exemplu), este foarte obișnuită supunerea spre rezolvare cu ajutorul arbitrajului a oricărei dispute contractuale, astfel încât niciuna din cele două părți să nu recurgă la tribunalele de justiție ale țării din care este originară. În felul

⁴⁰ Ibidem 39

acesta, arbitrajul oferă, neîndoielnic, un for neutru pentru soluționarea conflictului, mult mai puțin relaționat cu organele judecătorești ale unei anumite țări.

- **Specializarea arbitrilor:** părțile au posibilitatea de a numi arbitri specializați în materia care face obiectul disputei (construcții, asigurări, energie etc.), asigurându-se, astfel, o soluționare de înalt nivel tehnic.

- **Disponibilitatea arbitrilor:** prin comparație cu situația de aglomerare a dosarelor în tribunalele obișnuite, recurgerea la arbitraj contribuie la simplificarea metodei de rezolvare a disputelor, procedura fiind cunoscută dinainte de către părți, fără nevoia de a studia particularitățile sistemului judecătoresc concret din țara unde părțile ar trebui să se adreseze, în absența posibilității de folosire a arbitrajului.

- **Predictibilitatea:** îndeosebi în situații de conjunctură internațională, când intervine un element străin, recurgerea la arbitraj ajută la simplificarea metodei de rezolvare a disputelor, părțile fiind dinainte informate în legătură cu această procedură, deci nemaivând nevoie să studieze particularitățile sistemului judiciar al țării căreia ele ar trebui să se adreseze în cazul nerecurgerii la arbitraj.

- **Celeritatea:** arbitrajul conduce, în general, la o soluționare a disputei într-o perioadă mai scurtă decât procedurile judiciare.

- **Confidențialitatea:** față de principiul general al proceselor judiciare de a fi publice, în arbitraj părțile pot opta pentru o confidențialitate absolută a întregii proceduri, motiv pentru care rezolvarea diferendului nu are nici un fel de repercusiune publică.

- **Antiformalismul și flexibilitatea:** judecătorii latino-americi și spanioli au ample facultăți de a contura tipul de procedură care să se adapteze cel mai bine necesităților lor, în funcție de caracteristicile disputei, ceea ce permite un control al cheltuielilor și al duratei de desfășurare a procesului. Această flexibilitate include și libertatea de a alege limba pentru procedură.

- **Stabilirea numărului de arbitri:** părțile pot conveni să recurgă la un arbitru unic sau la un tribunal arbitral, compus din mai mulți arbitri (de obicei, în număr de trei), în funcție de complexitatea controversii.

- **Menținerea relațiilor comerciale:** un proces rapid și confidențial reduce, de obicei, amploarea confruntării între părți, permițând, în felul acesta, menținerea relațiilor

lor comerciale prezente și viitoare. Efectul acesta este întărit încă și mai mult dacă se reușește o ieșire negociată din controversă printr-o fază preliminară de negociere sau mediere.

- Limitarea acțiunii de întâmpinare: deciziile arbitrale nu pot fi obiect de recurs. În contra acestora este permisă numai o solicitare de anulare din motive limitate, de formă, iar judecătorii, în general, nu vor revizui decizia luată de arbitri pe fondul disputei.

- Executabilitate: hotărârile arbitrale sunt executabile la fel ca o sentință judecătorească, și nu doar în țara unde sunt dictate. Datorită numărului foarte mare de State membre ale Convenției de la New York din 1958, privind recunoașterea și executarea hotărârilor străine, orice decizie arbitrală va putea fi recunoscută și executată în oricare dintre Statele respective.

O soluție de acest tip este recomandabilă în acele țări în care nu există organe specializate în materie sau în domeniul contencios-administrativ. În materie de competență, la nivelul țărilor comunitare se pot întâlni diverse soluții, dar în majoritatea statelor acțiunile civile se soluționează de către tribunalele obișnuite. Aceasta este și soluția Dreptului românesc, în pofida dispizițiilor legale care fac referire la tribunalele pentru probleme de contencios-administrativ, și cu toate că Legea a impus organizarea de tribunale specializate până în anul 2008, ideea a fost abandonată, intervenind modificări prin care se renunță la termenul stabilit inițial. În orice caz, crearea de tribunale specializate este o opțiune facultativă, iar criza economică din ultimii ani face și mai dificilă revenirea la soluția prevăzută inițial.

Mijloacele alternative de soluționare a conflictelor, precum Concilierea, Medierea și Arbitrajul, între altele, apar din necesitatea de a se crea mecanisme în afara instanței procesuale, care să se alăture funcției jurisdicționale obișnuite a Statului, ca o formă sau cale alternativă de rezolvare a controverselor ivite între cetățeni.

Această necesitate apare, în primul rând, din momentul în care serviciul de administrare a justiției devine inoperant și incapabil să ofere o adevărată protecție jurisdicțională, efectivă, cetățeanului care recurge la ajutorul Statului, solicitând certitudinea dreptului pe care acesta pretinde a-l deține. Acest lucru a condus la actuala

criză în sistemul judiciar în Venezuela și în multe țări din America Latină, ca de altfel și în alte părți ale lumii.

Între cauzele care au impulsionat și amplificat această criză judiciară se află, de exemplu, evidenta reținere a cetățeanului față de forma tradițională de administrare a justiției, știut fiind faptul că demersurile procesuale cunosc o enormă congestionare, sunt foarte costisitoare și împânzite de formalism.

CONCLUZIA A TREIA

În privința arbitrajului internațional se pot trage concluzii din perspectiva globalizării specifice domeniului economic din sec. XXI, care pune probleme complexe de natură politică și ideologică, a căror rezolvare este încă în curs.

În acest cadru trebuie semnalat faptul că arbitrajul internațional a fost marele beneficiar al acestei situații, deoarece o mare parte din conflictele ce constituie subprodusul inevitabil al activității economice au fost încredințate, spre rezolvare, arbitrajului internațional, îndeosebi pe teme de comerț sau de investiții.

În felul acesta, nevoia de protecție efectivă a fluxului investițiilor implică la scară mondială continua provocare de a prezerva confidențialitatea participanților la procesul de arbitraj.

Cu toate acestea, la orizontul apropiat se conturează o alertă în cazul asocierii cu o singură cultură legală ori practică arbitrală, care ar putea provoca o respingere a arbitrajului din partea unor guverne și comunități de afaceri din anumite zone ale lumii, schimbând astfel atitudinea favorabilă arbitrajului care predomină actualmente în tribunalele naționale.

În acest sens, perpetuarea atitudinii de încredere în sprijinul acestor tribunale naționale va presupune și o implicare din partea arbitrilor, care vor trebui să se dovedească receptivi la transformarea și dezvoltarea la care este supus procesul ordinii publice, care actualmente cuprinde și normele internaționale referitoare la drepturile omului.

În acest context, este cazul să ne referim la mențiunea anterioară privind lipsa școlilor de arbitraj în România, acesta, cu procedura respectivă, studiindu-se în Facultățile de Drept.

În ceea ce privește practica, aceasta se desfășoară în departamentele existente în cadrul Camerelor de Comerț. La nivel central, există o Curte de Arbitraj care funcționează în sediul Camerei de Comerț și Industrie al României, de la București. Această Cameră organizează de-a lungul anului diferite conferințe pe tema arbitrajului.

Arbitrajul nu este finanțat de Stat ci de camerele departamentale și de Camera de Comerț și Industrie a României.

Este, de asemenea, interesant de semnalat că Arbitrajul, ca figură juridică, nu se regăsește menționat în Constituția României, ci în Codul de Procedură Civilă, Lartea a patra, unde se specifică totul: de la concept până la procedura arbitrajului.

Arbitrajul și-a croit un nou drum în momentul în care a deviat de la funcția sa tradițională de mijloc esențialmente privat de soluționare a disputelor și a trecut la dezvoltarea într-o zonă cu importante caracteristici publice. Astfel de exemplu, statul venezuelean a subscris cu foarte mult timp în urmă la instrumente internaționale cu un important conținut, care recunosc instituția arbitrală, stabilesc principii privind recunoașterea și executarea hotărârilor arbitrale și formele de procedură atât pentru arbitrajul internațional cât și recunoașterea pe care o merită în afara țării deciziile pronunțate în Venezuela, în acord cu dispozițiile sale juridice, acest fapt poate fi motiv de recomandare pentru alte state care ar trebui să progreseze în sensul dispoziției respective.

Afirmația anterioară este emisă în virtutea reviziei efectuate în scopul dezvoltării prezentei investigații, menite a demonstra că folosirea arbitrajului nu reprezintă o privatizare a justiției tradiționale, cu atât mai puțin înlocuirea acesteia, dat fiind faptul că justiția arbitrală nu se suprapune și nu concurează în niciun moment cu justiția obișnuită, ci dimpotrivă, colaborează cu aceasta; astfel că o justiție nu o slăbește pe cealaltă, ele alimentându-se reciproc în momentul soluționării conflictelor dintre cetățeni atunci când judecătorul arbitral solicită pentru diferite momente ale procedurii sale intervenția judecătorului obișnuit, prin dispoziția expresă a Legii, și când colaborează, în măsura în care i se cere din partea cetățenilor, la descongestionarea tribunalelor obișnuite.

Se afirmă, pe de altă parte, că în cadrul justiției arbitrale se remarcă îndeplinirea reală a procedurii, garant al protejării efective a cetățeanului care recurge la aceasta,

beneficiind astfel de plenitudinea acestor garanții, de un răspuns mai prompt și o mai mare capacitate de a obține o determinare definitivă și soluționare a conflictului prezentat; totodată cetățeanului îi sunt oferite mijloacele sau căile necesare pentru anularea unui proces arbitral în care aceste garanții și principii au fost vulnerabilizate. Este vorba despre Recursul în Anulare împotriva hotărârii arbitrare, în cazul în care se constată oricare dintre cauzele concrete stabilite de Legea Arbitrajului Comercial (pentru cazul Venezuelei).

Întreprinderile au început să abandoneze curțile de arbitraj europene în favoarea celor din Statele Unite ale Americii, în fața deselor veto-uri ale Comisiei Europene⁴¹ la deciziile arbitrare formulate. Comisia Europeană deranjează prin amestecul său în aceste decizii (îndeosebi pe teme de energie), sub argumentul că hotărârile private între întreprinderi contravin normativelor Uniunii Europene. Concret, sunt transferate sursele cunoscătoare ale procedurii, recurgându-se la CIADI (International Centre for Settlement of Investments Disputes), cu sediul la Washington, instituție ale cărei decizii pot fi supuse recursului.

Menționăm, în acest sens, că Antonio Jimenez, director asociat al firmei spaniole de avocatură Monereo Meyer Marinel-lo, insistă asupra părerii că din pricina amestecului Uniunii Europene, experții recomandă actualmente recurgerea la ajutorul Washingtonului, "pentru o mai mare siguranță că rezoluțiile vor deveni executive fără ingerințe."

Amestecul Bruxelles-ului se produce, în ultimă instanță, peste tot. Unul din cazurile care i-au alertat pe investitorii străini în România, de exemplu, datează din 2013, când Comisia Europeană a emis un ordin de suspendare în favoarea României, astfel încât aceasta să nu plătească o amendă referitoare la conflictul său cu MiculașOrs.

Ulterior, prin decizia emisă în acest caz, CIADI a obligat România la plata sumei de 250 milioane de dolari în favoarea investitorilor suedezi, considerând că retragerea anumitor prime de către România a contravenit prevederilor legitime și obligației de protecție datorată investitorilor prin Tratatul Bilateral de Investiții România – Suedia.

⁴¹ Mercedes Serraller, Madrid, disponibil pe <http://www.expansion.com/juridico/actualidad-tendencias/2015/03/19/550blcfe268e236a8b456e.html>

Uniunea Europeană participase la arbitraj în calitate de *amicus curiae*, sprijinind poziția României care susținea că retragerea primelor în cauză nu a însemnat o încălcare a Tratatului, întrucât s-a respectat o lege comunitară, și anume că, în acest mod, se reușea eliminarea ajutorului solicitat de la Stat. Arbitrul însă a respins aceste argumente.

Conflictele de acest tip s-au generalizat și ele afectează numeroși investitori.

În legătură cu arbitrajul reflectat de Noul Cod de Procedură Civilă al României, se poate menționa că Legea 134/2012⁴² a CPC, cu modificările prevăzute de Legea punerii în aplicare a acesteia, conține dispoziții procedurale foarte utile, care salvează rigiditatea și întârzierile din procesele judecătorești obișnuite.

Se transcriu, în continuare, textualmente, aceste modificări din documentul menționat:

<http://www.nlq.ro/arbitrajul/in/noul/cod/de/procedura/civila/roman>

1. Exceptând cazurile nepatrimoniale cu caracter foarte personal, care nu pot fi supuse arbitrajului, cum ar fi starea civilă, căsătoria, capacitatea, succesiunile, familia etc., arbitrajul nu are în mod necesar caracter patrimonial.
2. Posibilitatea folosirii noilor medii de comunicare în masă pentru acceptarea însărcinării și comunicarea de acțiuni procedurale, ca de exemplu poșta electronică.
3. Posibilitatea legitimării active sau pasive a entităților de drept public care funcționează în structura de piață, cu excepția interzicerii prin lege sau act normativ.

⁴² La data de 12 martie 2012, a fost depus la Senat – prima cameră competentă a Parlamentului României -, un proiect de lege organică (denumit în continuare PLA), prin care să fie pus în aplicare Noul Cod de Procedură Civilă (NCPC). Această lege, ca și cea care a pus în aplicare Codul Civil, intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, prevedea modificarea legii 134/2010 care reglementa viitorul cod de procedură, precum și legile speciale ce stabilesc procedurile speciale în întreg procesul dispozitiv juridic românesc, precum legea societăților comerciale, legea protecției drepturilor de autor, de proprietate intelectuală, legea registrului de proprietate, legea executorilor, notarilor, avocaților, chiar și a arhitecților, legea de protecție a consumatorului etc. Document *on line*: <http://www.nlq.ro/proiect-de-lege-pentru-aplicarea-noului-cod-de-procedura-civila>

4. Tribunalul de apel (în România Curtea de Apel) este singurul competent în soluționarea acțiunilor în anulare a proceselor de arbitraj, în legătură cu orice incident intervenit în decursul acestora. Poate totodată trimite tribunalului arbitral cauza respectivă, pentru o nouă judecată. Recursul (apelul, în accepțiunea spaniolă) se adresează Tribunalului de Casație (Rom: Înalta Curte de Casație și Justiție).
5. Alegațiile de neconstituționalitate respinse pot fi supuse recursului în anulare în momentul în care a fost dictată sentința.
6. Arbitrii nu trebuie în mod necesar să aibă naționalitate română; numărul lor va fi impar, iar funcția lor poate fi prelungită, în mod obișnuit, între 5 și 6 luni, doar în mod excepțional pentru 2 sau 3 luni și numai o singură dată, în cazul decesului uneia dintre părți. Se stabilesc termeni de caducitate procedurală. Odată acceptată însărcinarea, arbitrii nu pot refuza pronunțarea sentinței.
7. Principiile fundamentale exprimate sunt cele privind egalitatea, nediscriminarea și disponibilitatea în desfășurarea procesului arbitral, apărarea, contradicția, oralitatea.
8. Este reglementată în amănunt procedura de alegere a arbitrilor, la fel și regulile de procedură, care trebuie examinate *limine litis*, în primul moment al procesului.
9. Nu este necesară o procedură executorie judecătorească, decizia arbitrală putând fi executată direct, prin intermediul unui executor român, înlăturându-se astfel orice îndoială în privința caracterului executiv și sumar al deciziilor arbitrale.

În lumina celor de mai sus, se poate conchide că arbitrajul ca atare posedă merite și calități care îl fac demn de a se impune ca adevărată instanță alternativă, potrivită și eficientă în soluționarea conflictelor, deschisă tuturor celor care doresc să recurgă la el, motiv pentru care Statele trebuie să înlesnească tot mai mult folosirea acestuia.

RECOMANDĂRI

Ținând cont de concluziile formulate anterior, se oferă în continuare o serie de dispoziții orientative și linii-model care să permită abordarea fermă a instituției arbitrale, făcând-o să devină o procedură de toată încrederea, cu o utilizare masivă.

Dacă deocamdată arbitrajul nu este folosit cu o asiduitate mai mare este pentru că nu se cunosc foarte bine avantajele, virtuțile și beneficiile pe care le oferă utilizarea acestuia în sensul indicat. Recomandările care urmează, privite din perspectivă instituțională, sunt menite să consolideze o dată în plus concluziile expuse anterior.

RECOMANDĂRI CU CONȚINUT INSTITUȚIONAL

Pentru ca viitorul Mijloacelor Alternative de Rezolvare a Conflictelor să devină promițător, iar acestea să cunoască o dezvoltare mai puternică în Venezuela, este necesar să se țină cont de următoarele recomandări:

SCHIMBAREA CULTURII

E nevoie urgentă ca atât profesioniștii angrenați în acest tip de soluționare alternativă a disputelor, cât și societatea însăși, să modifice paradigmele existente ale litigiului și confruntării cu formule de rezolvare pașnică, autogestionabile, a conflictelor, fapt ce necesită sprijinul instrumentelor de studiu în materie de comunicare socială, ca de exemplu: sondaje de opinie, seminarii de popularizare, ateliere de lucru, campanii de sensibilizare, printre altele.

Toate aceste acțiuni trebuie să se regăsească în programele și proiectele naționale implementate de Stat pe viitor, în scopul impulsivării și dezvoltării Mijloacelor Alternative de Soluționare a Conflictelor. Ele trebuie să conțină, de asemenea, și posibilitatea de a fi pe deplin încorporate în spațiul național; nu va fi suficientă crearea de centre-pilot, dacă nu se creează un cadru general favorabil.

SCHIMB DE EXPERIENȚĂ

Pe parcursul cercetării de față, s-a putut constata că experiența în materie de Drept Comparat este bogată și variată în domeniul Mijloacelor Alternative de

Soluționare a Conflictelor, îndeosebi în ceea ce privește arbitrajul. Se recomandă schimbul de practici și de metode de folosire a acestora între State și persoane cu o perioadă mai îndelungată în aplicarea lor, deoarece sunt în măsură să introducă în cadrul menționatelor practici experiențele lor pozitive, adaptate conjuncturii venezuelene, în funcție de necesități și priorități.

Această propunere se face cu scopul ca ea să fie luată în considerare în cadrul viitoarei reglementări privind metodele alternative, ce trebuie promulgată în Venezuela.

PERMANENTA PREGĂTIRE PERSONALĂ

Pentru ca Mijloacele Alternative de Soluționare a Conflictelor să cunoască un real progres nu este suficient să se includă în cadrul dispozițiilor juridice legi speciale referitoare la acestea, nici ca ele să fie în mod constant studiate și însușite.

Succesul va depinde în mare măsură de urmărirea și evaluarea adecvată a informației oferite de programele și proiectele pilot create de Stat, referitoare la aplicarea acestor modalități alternative, cunoașterea indicatorilor și obiectivelor ce prezintă încredere, în vederea evaluării gradului lor de succes sau eșec.

CAPACITARE EDUCATIVĂ

Dacă obiectivul urmărit este promovarea Mijloacelor Alternative de Soluționare a Conflictelor ca o nouă formă de a concepe relațiile interumane și ca variantă pentru rezolvarea disputelor ce apar în viața unei societăți, trebuie să recunoaștem că procesul poate dura timp îndelungat, chiar zeci de ani.

În scopul de a face cât mai viabilă și avantajoasă folosirea acestor căi de soluționare, este necesară, chiar indispensabilă, inserarea temei chiar la nivel de școală primară și medie, în programele de studiu, deoarece doar prin elevi instruiți în sensul dorit se va putea construi o mentalitate cu specific rezolutiv, și nu conflictiv, în cadrul generațiilor viitoare.

N-ar servi la nimic să existe centre moderne de arbitraj, bine administrate, dacă arbitrii și persoanele care vor recurge la acest tip de procedură nu vor avea o mentalitate rezolutivă, ori nu vor cunoaște și nu vor manevra cum se cuvine demersurile arbitrale, nefiind specialiști în materia cazului supus arbitrajului, sau nu vor inspira

încredere părților. În consecință, operatorii din sistem trebuie capacitați în sensul celor arătate mai sus.

Se recomandă, așadar, promovarea și răspândirea arbitrajului, pentru ca posibili beneficiari să ia cunoștință de această alternativă și de avantajele pe care le oferă, informându-i prin activități, ateliere și practici cu caracter participativ, în vederea prezentării principalelor abordări în analizarea și rezolvarea conflictelor, precum și a instrumentelor juridice care prevăd folosirea unor astfel de mecanisme alternative, cu specificarea diferitor tipuri de proceduri, forme de aplicare și modalități de folosire.

În cazul specific al studiilor universitare, se recomandă ca studenții să fie pregătiți, deci apti să înfrunte lumea profesională în adevărata ei dimensiune. Se consideră că prin intermediul studiilor postuniversitare se pot dobândi cunoștințele necesare în legătură cu activitatea tribunalelor speciale de arbitraj, pentru gestionarea și administrarea metodelor alternative de soluționare a chestiunilor aflate în litigiu.

PREGĂTIREA INTERINSTITUȚIONALĂ

Pentru o mai bună răspândire și dezvoltare a instituției arbitrale, se solicită cu insistență participarea unor organisme și entități care să colaboreze în scopul dezvoltării Metodelor Alternative de Soluționare a Conflictelor, printre care se pot menționa Colegiile profesionale, în special cel al Avocaților, Tribunalul Suprem de Justiție, Camerele de Comerț și entitățile Bancare.

Se propune ca aceste entități să fie folosite la îndeplinirea unor sarcini specializate de expansiune și promovare în cadrul propriului corp profesional, utilizând în scopul transmiterii de informații baza lor de date, sau organizând cursuri, ateliere și evenimente referitoare la instituția arbitrală.

De asemenea, se consideră importantă participarea, intervenția și cooperarea Camerelor de Comerț cu Tribunalul Suprem de Justiție, în vederea stabilirii de acorduri și convenții comune, care să garanteze promovarea și deplina răspândire pe teritoriul venezuelean a acestor căi și mijloace alternative extraprocusuale.

DESPRE CENTRELE DE ARBITRAJ

Pentru a se reuși o mai puternică întărire instituțională a sistemului alternativ de soluționare a disputelor, în special a arbitrajului, se consideră că, prin dispoziție legală sau regulamentară, centrele de arbitraj trebuie să aibă clar definită misiunea, viziunea și valorile proprii.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

LEYES

Carta de la Organización de las Naciones Unidas (ONU). San Francisco, 26 de junio de 1945.

Código de Comercio Venezolano (1955) Gaceta extraordinaria N° 475 del 21 de Diciembre de 1955. Venezuela

Código Procedimiento Civil venezolano de 1836

Código de Procedimiento Civil venezolano de 1916

Código Civil de Venezuela Gaceta N° 2.990 Extraordinaria del 26 de Julio de 1982

Código de Comercio .Gaceta N° 475 Extraordinaria del 21 de diciembre de 1955. El Congreso de la República de Venezuela.

Código Penal g. O. (5768e) 13/4/2005 La Asamblea Nacional de la República Bolivariana de Venezuela

Código de Procedimiento Civil (1986). Gaceta Oficial de la República de Venezuela N° 3.694(Extraordinario). Enero 22 de 1986.

Código de Procedimiento Civil (1990) Publicado en Gaceta Oficial N° 4.209 (Extraordinaria) de fecha 18 de septiembre de 1990.

Nuevo Código de Procedimiento Civil Rumano. Año de la versión: 2003. Fecha del texto (Promulgado), 9 de septiembre de 1865. Tipo de texto: Leyes relativas a la PI: adoptadas por el Poder Legislativo.

Código Orgánico Tributario (2014) Gaceta Oficial Extraordinaria No. 6.152 de fecha 18/11/2014 Decreto N° 1.434, mediante el cual se dicta el Decreto con Rango, Valor y Fuerza de Ley del Código Orgánico Tributario.

Ley de Arbitraje Comercial venezolana (1998) Gaceta Oficial 7 de abril de 1998 N°36.430. Caracas. Venezuela.

Ley Orgánica del Trabajo (2012) Gaceta Oficial 7 de mayo del 2012 N°6.076 Extraordinario.

Constitución de la República Bolivariana de Venezuela (1999). Gaceta Oficial de la República Bolivariana de Venezuela N°36.860(Extraordinaria). Diciembre 30 de 1999.

Ley De Derecho Internacional Privado. Publicado en gaceta oficial de la república de Venezuela nº 36.511 de 6 de agosto de 1998. El congreso de la República de Venezuela.

LIBROS

. Agudo Ruiz, Alfonso (2006). Crítica bibliográfica a Antonio Fernández de Buján, Jurisdicción y arbitraje en derecho Romano, Madrid Iustel, en Revista Electrónica de Derecho de la Universidad de La Rioja (REDUR), 4- diciembre, 215 – 227 (Departamento de Derecho de la Universidad de La Rioja, La Rioja, España (2006), en{<http://www.unirioja.es/dptos/dd/redur/numero4.htm>} Fecha de consulta: Febrero de 2016.

Amado, L. (2005) Resolución de conflictos. Medios alternos para transformar conflictos en forma pacífica. Caracas. Editorial CEC S.A.

Alan Redfern& Martin Hunter, (1999). Law and practice of international commercial arbitration, 3ª Edición. Sweet and Maxwell, Londres.

Araque B. Luis A. (2011) Manual de Arbitraje Comercial. Editorial Jurídica venezolana. Caracas. Venezuela

Azocar Patricio Aylwin citado en Monroy Cabra, Marco Gerardo, (1998), Arbitraje comercial nacional e internacional, (2a. ed., Legis Editores, Bogotá D.C.).

B. de Maekelt, Tatiana. (1993) Material de Clases para el Estudio del DIP. 3a. edición, Facultad de Ciencias Jurídicas y Políticas, UCV, Caracas, pp. 110-129.

B De Maekelt (2000) sobre Ley Aprobatoria del 23-12-1931, depósito del instrumento de ratificación 12-03-1932, ratificado por Venezuela con 44 reservas especiales. Gaceta Oficial... del 09-04-1932

B. De Maekelt, Barrios Haydée, Marín V. Zhandra, Méndez Z. Maritza. (2010) Derecho Procesal Civil Internacional, In memoriam Tatiana B. De Maekelt. Serie Estudios 88. Caracas. Venezuela.

Becerra Toro, Rodrigo (2010) El Arbitraje en Equidad. Revista Criterio Jurídico. Vol. 10 Nº1. Santiago de Cali. Colombia. PP. 91-103.

Brett C. Sandra. (2009) La conciliación como alternativa de resolución de conflictos en forma pacífica. Trabajo especial de Grado. Universidad Católica Andrés Bello. Valencia. Venezuela.

Badell & Grau. (2014). Disponible: <http://www.badellgrau.com/?pag=7-i=129>

Barona Vilar Silvia, (2007) "Arbitraje en España: A la búsqueda de un lugar adecuado en el marco de la justicia", en Silvia Barona Vilar, Arbitraje y justicia en el siglo XXI, Cizur Menor – Aranzadi S.A., Navarra, pp. 25-28.

Becerra Toro, Rodrigo (2010) El Arbitraje en Equidad. Revista Criterio Jurídico. Vol. 10 N°1. Santiago de Cali. Colombia. Pp 91-103.

Bonnemaison W. José Luis. Documento en línea.
<http://servicio.bc.uc.edu.ve/derecho/revista/57/57-20.pdf>

Borjas, Arminio. (1947) Comentario al Código de Procedimiento Civil venezolano. Editorial Biblioamericana. Buenos Aires.

Brotos Remiro y otros. (1997) Derecho Internacional. Mc Graw Hill S. A. Madrid. España.

Cantuarias S. Fernando y Repetto José Luis. Revista en línea. La naturaleza jurídica del arbitraje según el tribunal constitucional peruano: riesgos en el camino. Edición 2014 número 1. Perú.

Camargo, Pedro Pablo. (1995) Derecho Internacional Humanitario. Tomo I, Jurídicas Radar Ediciones. Santa Fe de Bogotá, D.C., Colombia.

Caivano J. Roque, Arbitraje, Editorial Ad Hoc, segunda edición, Buenos Aires, 2000, p. 91.

Cabrera Yoli. (2014) Disponible: <http://yolycabrera.blogspot.com/2011/11/el-arbitraje.html>

Centro de Investigaciones Jurídicas (5 agosto, 2013) Arbitraje en Venezuela y Derecho Comparado. Disponible:<http://cij.org.ve/site/arbitraje-en-venezuela-y-derecho-comparado/>.

Couture, Eduardo (1976). Vocabulario Jurídico. Ediciones Depalma. Buenos Aires.

Charnovitz, Steve. (2005) Últimas novedades y trabajos académicos sobre los recursos para el cumplimiento de las normas de la OMC, en Ediciones LACARTE 2005.

Chillón M. José M; Merino M. José F. 1991. Tratado De Arbitraje Privado Interno E Internacional, S.L. Civitas Ediciones, Madrid, España.

Dictionarul explicativ al limbii române, Univers enciclopedic, București 1998, Pp. 207.

Diccionario de Derecho Privado (1960) Editorial Laboral S.A. Pp. 95 y 96.

Devis Echandia, Hernando. (1977). Compendio de Derecho Procesal. Tomo III. Bogotá.

Esplugues Mota, Carlos, (2010). “Líneas generales de la regulación del arbitraje en Europa en las últimas décadas: paralelismos y divergencias con el proceso Latinoamericano”, en: Adriana Zapata De Arbeláez; Silvia Barona Vilar& Carlos Esplugues Mota, Dirs., El arbitraje interno e internacional en Latinoamérica: Regulación, presente y tendencias del futuro, Universidad Externado de Colombia, Bogotá.

Enciclopedia Jurídica Opus. Ediciones Libra. Caracas. 1994. Tomo I. Pp. 460.

Esplugues Mota, Carlos (2010). “Líneas generales de la regulación del arbitraje en Europa en las últimas décadas: paralelismos y divergencias con el proceso Latinoamericano”, en: Adriana Zapata De Arbeláez; Silvia Barona Vilar& Carlos Esplugues Mota, Dirs., El arbitraje interno e internacional en Latinoamérica: Regulación, presente y tendencias del futuro, Universidad Externado de Colombia, Bogotá.

Fraga Lo Curto Luis Ángel. (2011) Las medidas cautelares anticipadas en el arbitraje venezolano. Disponible: <http://www.cedca.org.ve/documentos/Luis-Fraga.pdf>

Feldstein Sara L., Hebe M Leonardo, (1998), El arbitraje, AbeledoPerrot, Buenos Aires. p 37-38.

Fernández Rozas José Carlos, (1986) La situación actual de arbitraje comercial en España: perspectivas de futuro, III Revista de la Corte Española de Arbitraje. Pp. 29-52.

F.G.Păncescu, en Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, Hamangiu 2013, vol. II.

Feo Ramón F. (1907) Estudios sobre el Código de Procedimiento Civil venezolano. Tipografía Guttemberg. Caracas. Venezuela.

Fernández R. José y Sixto S. Lorenzo (2007) Derecho Internacional Privado. Civitas. 4° edición. Madrid. España.

Garcimartín Alférez Francisco J. y Virgós Soriano. (2000) Derecho Procesal Civil Internacional. Litigación Internacional, Civitas, pp. 29-32. Madrid.

Gabaldón, Frank. El Arbitraje. En el Código de Procedimiento Civil. Paredes Editores. Caracas, 1987.

Gallegos F. Pablo (2010) Disponible: <http://futuros-abogados.blogspot.com/feeds/posts/default?orderby=updated>.

Gil Echeverri Jorge Hernán (2005) Nuevo Régimen de Arbitramento Manual Práctico. Cámara de Comercio de Bogotá. Tercera Edición. Pp. 78.

González de Cossío Francisco (2005) Naturaleza jurídica del arbitraje. Reflexiones sobre aplicaciones prácticas del debate, en particular sobre su utilidad en México. Iuris Tantum Núm. 16. Junio. Universidad Anáhuac-México Norte.

Guerra H. Víctor H. (2001) De lo fáctico a lo jurídico: Evolución de la concepción de la naturaleza del derecho extranjero en el sistema Venezolano de Derecho Internacional Privado. Volumen II. Libro Homenaje a Gonzalo Parra Aranguren. Tribunal Supremo de Justicia. Caracas.

Haderspock Gutiérrez, Brian, (2010). El Arbitraje: Aspectos generales. Universidad Privada de Santa Cruz de la Sierra (UPSA). Documento en línea.

.Hernández Villalobos, Larys y Manasia Fernández, Nelly. Conflictos internacionales: Medios de solución y derecho internacional humanitario. Frónesis [online]. 2005, vol.12, n.3 [citado 2016-10-22], pp. 64-94. Disponible en: <http://www.scielo.org.ve/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S1315-62682005000300004&lng=es&nrm=iso>. ISSN 1315-6268.

Henríquez La Roche, Ricardo. (2004) Código de Procedimiento Civil. Tomo V, segunda Edición Editorial Torino. Caracas. Venezuela.

Hoet-Linares, F. (2005). La Mediación Administración y Negociación de Justicia Alternativa. Bogotá. Legis Información y Soluciones. Colombia.

I. Deleanu, Tratat de procedură civilă, Universul Juridic, București 2013, vol. II

I.Leș, Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, Universul Juridic, București 2015, ediția a II-a

Jean Robert, (1993). L'arbitrage: Droit interne – Droit international Privé, 6a ed. Dalloz, París, 310-318.

Juenger Frieredrich K. (2006) Derecho Internacional Privado y Justicia material. Traducción de Diego P. Fernández Arroyo y Cecilia Fresno de Aguirre. Editorial Porrúa. México.

La Era de las Instituciones Arbitrales en América Latina ha Llegado. Artículo .Revista electrónica Legal Report (2011). Disponible: <http://cedca.org.ve/sites/default/files/BUSINESS%20322.pdf>

Lupo Mario. (2012). Tribunal Arbitral de Propiedad horizontal de la República Argentina, Disponible: <http://www.taphra.org.ar/historia.htm>

Mantilla Serrano, Fernando. (2005). La Ley de Arbitraje: Una perspectiva internacional, Iustel, Madrid, España.

Martínez González, Pedro (2012). El nuevo régimen del Arbitraje. Bosch Casa Editorial Sa.

Matthies, Ronald (1998) El Arbitraje Independiente. El Arbitraje Institucional vs. Arbitraje Ad Hoc. Aspectos Relevantes de la nueva Ley de Arbitraje Comercial. Foro sobre Arbitraje Comercial. Ediciones de la Federación de Colegios de Abogados de Venezuela. Caracas. N° 4.

Mezgravis Andrés A. (1999) Recursos contra el laudo arbitral Comercial. Biblioteca de la Academia de Ciencias políticas y sociales. Serie Eventos. Caracas. Venezuela.

Moreno P. Joaquín (2008). El Arbitraje y la ejecución de Laudos Arbitrales en Venezuela. Documento en línea. Disponible: <http://rrmlegal.com/es/blog/9/el-arbitraje-y-la-ejecucion-de-laudos-arbitrales-en-venezuela>.

Molina González, Héctor (1999). Breve reseña histórica del arbitraje. Facultad de Derecho de la UNAM.

Monroy Cabra Marco Gerardo (1982), Arbitraje Comercial, Editorial Temis, Bogotá-Colombia, p. 6

Moreno Baldivieso Ramiro, El Arbitraje Comercial en Bolivia, La Paz-Bolivia, año 2000, p.12.

Ortiz Ahlf, L. (1993) Derecho Internacional Público. Harla, S.A. de C.V. Segunda Edición. México.

Petzold Rodríguez, María. Algunos métodos alternos de resolución de conflictos y su consagración en la Constitución de la República Bolivariana de Venezuela: El arbitraje y la mediación. Frónesis [online]. 2004, vol.11, n.2, pp. 76-103. ISSN 1315-6268.

Pérez B. y Amado, L. (2009) Una alternativa no judicial para la ejecución del laudo. Disponible: <http://www.urbe.edu/publicaciones/comercium/pdf/vol-2/3-alternativa-no-judicial-nathali-perezy-lucy-amado.pdf>

Pérez P. Yaritza. (2012) Tema 5: Derecho Procesal Internacional. Proceso con elementos de extranjería. Derecho aplicable. Parte II. Disponible: <http://derechointernacionalprivado2012-2013.blogspot.com/2010/01/tema-5-derecho-procesal-internacional.html>

Perdomo, J (2006) La Mediación en Venezuela. Caracas. Tribunal Supremo de Justicia. Venezuela.

Pinzón y Rodríguez (2009) Monografía de Grado. Universidad Colegio Mayor de Nuestra Señora del Rosario Facultad de Jurisprudencia. Bogotá. Colombia.

Redenti Enrico.(1957) Derecho Procesal Civil, ediciones jurídicas Europa-América. Buenos Aires. Argentina

Rey Vallejo, Pablo, El arbitraje y los ordenamientos jurídicos en Latinoamérica: UN ESTUDIO SOBRE FORMALIZACIÓN Y judicialización Universitas [en línea] 2013, (Enero-Junio): [Fecha de consulta: 7 de noviembre de 2016] Disponible en:<<http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=82528731008>> ISSN 0041-9060 Tribunal Constitucional. Sentencia Rol 420, 25 de agosto del 2004

Rivera Neutze, Antonio. (2000) Curso en Florida Intenational University (FIU) de: El Arbitraje Internacional con Especialidad en el MERCOSUR. Miami. USA

Ríos Pedraza, Pedro Antonio (2007) Estudio sobre el arbitraje como medio de resolución de conflictos que surjan con ocasión de un contrato de fletamento. Universidad Metropolitana. Caracas. Venezuela.

Rodríguez Mendoza Fernando, (2004) Procedimiento Arbitral, Primera Edición, Editorial El País, Santa Cruz-Bolivia.

Santillan T. Joel. (2015). Documento en línea. Disponible: <http://documents.mx/documents/proyecto-de-tesis-las-medidas-cautelares-en-el-proceso-arbitral-2.html>,

T.Prescure, R.Crișan, (2010) Arbitrajul comercial. Modalitate alternativă de soluționare a litigiilor patrimoniale, Universul Juridic, București

Silva Jorge A. (1997) Derecho Internacional Sobre el Proceso. Proceso Civil y Comercial. Mc Graw Hill. Serie jurídica. México.

Vásquez Palma María Fernanda, (2010) Arbitraje y jurisdicción estatal: su coordinación en una perspectiva latinoamericana, en Evelio Verdura Y Tuells & José Carlos Fernández Rozas, Eds., 3 Revista de Arbitraje Comercial y de Inversiones, No. 3, IproLex, 766-788

Verdross, Alfred. (1980) Derecho Internacional Público. Sexta Edición. Biblioteca Jurídica Aguilar. España.

Villalobos M., Adriana (2011). El Arbitraje Marítimo Internacional como Medio Alternativo de Solución de Conflictos Trabajo Especial presentado para optar al Título de Especialista en Derecho de la Navegación y Comercio Exterior. Universidad Central de Venezuela. Caracas.

Villalba Cuéllar, Juan Carlos; Moscoso Valderrama, Rodrigo Andrés, (2008) Orígenes Y Panorama Actual Del Arbitraje. Prolegómenos. Derechos y Valores, vol. XI, núm. 22, julio-diciembre, pp. 141-170, Universidad Militar Nueva Granada-Bogotá, Colombia.

REFERENCIAS ELECTRÓNICAS

Agudo Ruiz, Alfonso, (2006). Crítica bibliográfica a Antonio Fernández de Buján, Jurisdicción y arbitraje en derecho Romano, Madrid Iustel, en Revista Electrónica de Derecho de la Universidad de La Rioja (REDUR), 4- diciembre, 215 – 227 (Departamento de Derecho de la Universidad de La Rioja, La Rioja, España, 2006), en{<http://www.unirioja.es/dptos/dd/redur/numero4.htm>} Fecha de consulta: Febrero de 2016.

Hernández V., Larys y Manasia F., Nelly. (2005) Conflictos internacionales: Medios de solución y derecho internacional humanitario. Frónesis [online]. vol.12, n.3 [citado 2016-05-24], pp. 64-94

Disponible en: <http://www.scielo.org.ve/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S131562682005000300004&lng=es&nrm=iso>. ISSN 1315-6268.